

COORDINACIÓ PARENTAL I SÍNDROME D'ALIENACIÓ PARENTAL (SAP): CONTINUÏTATS I RUPTURES

Autora: Belén Sanchis Juesas
Tutora: Patricia González Prado

Treball de Fi de Màster
Màster en Estudis de Dones, Gènere i Ciutadania
Curs: 2022-2023

Resum

El present estudi analitza el desenvolupament de la coordinació parental, una de les figures jurídiques a la que jutges i jutgesses estan recorrent cada cop amb major freqüència, tot i la manca de regulació jurídica pel dret espanyol. Es presenta habitualment com un procés alternatiu de resolució de conflictes en els processos judicials anomenats d'alta conflictivitat, amb el suposat objectiu de vetllar pels interessos de nens, nenes i adolescents. Al llarg del treball investigo quin rol exerceix la coordinació parental en els processos de família. Em pregunto si té voluntat i/o capacitat per detectar violències masclistes i/o sexuals, si contribueix a erradicar estereotips de gènere i interseccionals sobre les dones en situació de violències masclistes o, pel contrari, els enforteix. Indago quina relació té amb la Síndrome d'Alienació Parental i observo quin impacte té en els casos concrets en què s'ha aplicat en relació amb l'accés a la justícia de dones, infants i adolescents. L'aproximació a aquest objecte d'estudi s'ha realitzat a través d'entrevistes semiestructurades a dones, mares i juristes obligades a fer una coordinació parental, i a una experta en coordinació parental al territori català.

Com a resultats de la investigació, es destaca que la figura de la coordinació parental és una nova forma de perpetuar la violència masclista cap a dones, filles i fills a través del sistema judicial. S'ha constatat una dinàmica de funcionament per part dels i les coordinadores que lluny de vetllar pels interessos dels i les infants, actua com un mecanisme de represàlia i criminalització cap a les mares que denunciïn violències masclistes i/o sexuals, que ha instaurat un terror a perdre custòdies en els mares a través de l'aplicació de la falsa Síndrome d'Alienació Parental i que vulnera els drets fonamentals de les mares, infants i adolescents.

Paraules clau: coordinació parental, síndrome d'alienació parental, drets de la infància, violència institucional, violència masclista.

Resumen:

El presente estudio analiza el desarrollo de la coordinación parental, una de las figuras jurídicas a la que jueces y juezas están recorriendo cada vez con mayor frecuencia, todo y la falta de regulación jurídica por el derecho espanyol. Se presenta habitualmente como un proceso alternativo de resolución de conflictos en los procesos judiciales de alta conflictividad, con el supuesto objetivo de velar por los intereses de niños, niñas y adolescentes. A lo largo del trabajo investigo qué rol ejerce la coordinación parental en los procesos de familia. Me pregunto si tiene voluntad y/o capacidad para detectar

violencias machistas y/o sexuales, si contribuye a erradicar estereotipos de género y interseccionales sobre las mujeres en situación de violencias machistas o, por el contrario, los fortalece. Indago qué relación tiene con el Síndrome de Alienación Parental y observo qué impacto tiene en los casos concretos en los que se ha aplicado en relación con el acceso a la justicia de mujeres, niños y adolescentes. La aproximación a este objeto de estudio se ha realizado a través de entrevistas semiestructuradas a mujeres, madres y juristas obligadas a hacer una coordinación parental, y a una experta en coordinación parental en el territorio catalán.

Como resultados de la investigación, se destaca que la figura de la coordinación parental es una nueva forma de perpetuar la violencia machista hacia mujeres, hijas e hijos a través del sistema judicial. Se ha constatado una dinámica de funcionamiento por parte de los y las coordinadoras que lejos de velar por los intereses de los y las niños, actúa como un mecanismo de represalia y criminalización hacia las madres que denuncian violencias machistas y/o sexuales, que ha instaurado un terror a perder custodias en las madres a través de la aplicación del falso Síndrome de Alienación Parental y que vulnera los derechos fundamentales de las madres, niños, niñas y adolescentes.

Palabras clave: coordinación parental, síndrome de alienación parental, derechos de la infancia, violencia institucional, violencia masculista.

Summary:

This study analyses the development of parenting coordination, one of the legal forms that judges are using with increasing frequency, despite the lack of legal regulation in Spanish law, and which is usually presented as an alternative process of conflict resolution in highly conflictive legal proceedings, with the supposed aim of looking after the interests of children and adolescents. Throughout the study I investigate the role of parenting coordination in family proceedings. I ask myself if it is set up with the intention and/or capacity to detect sexist and/or sexual violence, if it contributes to eradicating gender and intersectional stereotypes about women in situations of sexist violence or, on the contrary, if it strengthens them. I investigate what relationship it has with Parental Alienation Syndrome and observe what impact it has on the concrete cases in which it has been applied in relation to access to justice for women, children and adolescents. Methodologically, this study has been conducted through semi-structured interviews with women, mothers and lawyers obliged to make a parenting coordination, and an expert in parenting coordination in the Catalan territory.

The results of the research show that the figure of a parenting coordination is a new way of perpetuating sexist violence against women, daughters and sons through the judicial system. I have observed an operation dynamic on the part of the coordinators that, far from looking after the interests of the children, acts as a mechanism of retaliation and criminalisation towards mothers who denounce sexist and/or sexual violence, which has established a terror for mothers of losing custody through the application of the false Parental Alienation Syndrome and which violates the fundamental rights of mothers, children and adolescents.

Keywords: parenting coordination, parental alienation syndrome, children's rights, institutional violence, sexist violence.

Agraïments:

Agrair, en primer lloc, a totes les dones entrevistades haver compartit amb mi una realitat tan dura. Espero, de tot cor, haver pogut plasmar el vostre relat i les vostres experiències amb tota la tendresa possible. D'altra banda, agrair el compromís de totes les professionals que s'han mostrat crítiques amb les seves intervencions.

A la meva tutora, Patricia González, per furgar i extreure el millor d'aquest treball. Mai agrairé bastant la sort que he tingut de poder comptar amb el seu punt de vista. I al màster que he cursat en general, perquè m'ha canviat la vida, com a dona, com a feminista i com a persona.

Finalment, no podia deixar d'agrair a la meva parella, per escoltar-me tantes hores amb tanta comprensió, i per cuidar-me amb tant d'amor al llarg d'aquest procés. I a les meves amigues, per tot el suport emocional, paciència i per tanta tendresa que m'han mostrat.

Dedicat a totes les mares que esperen ansioses recuperar els seus fills i filles.

ÍNDEX

Introducció	8
1. Introducció	8
2. Marc teòric i jurídic de referència.....	11
3. Objectius i hipòtesis d'investigació	19
4. Metodologia	21
5. Limitacions	27
Capítol I: La figura de la coordinació parental	28
1. Estat de la qüestió	28
2. Orígens i desenvolupament de la figura.	30
3. Presència de la coordinació parental a l'Estat Espanyol.....	37
4. La coordinació parental en altres països.....	39
Capítol II: L'experiència de la coordinació parental: una anàlisi detallada mitjançant les veus de dones, mares i juristes, obligades a fer-la	41
1. Processos de revictimització	41
2. L'aplicació de la falsa SAP.....	45
3. Paradigma familiar i dret superior de l'infant. Tensions i resolucions en l'àmbit judicial català	48
4. Valoració de la presa de declaració a nens, nenes i adolescents.....	49
5. El deure d'investigar amb deguda diligència en els casos de violència sexual i/o de gènere	51
6. Infants i adolescents en situacions de violència masclista.....	53
7. Confiança amb el sistema judicial	55
8. Voluntarietat-Obligatorietat	56
9. (Des)Alineació dels agents implicats	58
10. Privatització de la justícia	59
11. El nus constituït pel masclisme i l'adultocentrisme	60
12. Conformitat amb els resultats obtinguts	61
13. Estratègia o barbàrie	62
Capítol III: Silvia Aquiles, no és un cas aïllat	64
1. El periple judicial d'Aquiles	64
2. De la dimensió individual a l'estructural.....	66
Conclusions	68
Bibliografia	71
Annexos	75
Annex 1. Guió entrevista a mares a les qui se'ls hi ha aplicat la figura de la coordinació parental	75

Annex 2. Guió entrevista a juristes/ advocades.....	77
Annex 3. Guió entrevista a una coordinadora parental.....	78
Annex 4. Qüestionari a mares a les qui se'ls hi ha aplicat la figura d'ela coordinació parental	79

Introducció

1. Introducció

“Pocas cosas desmoralizan más que la injusticia hecha en nombre de la autoridad y de la ley.”

Concepción Arenal

Aquesta recerca se situa en un context de profunda crisi econòmica global, social i mediambiental on les dones - dones, lesbianes i trans¹- i les dissidències són el punt de mira de les polítiques de privatització, retallades i violències patriarcals, racistes i colonials. En aquest context, fa una crida a posar sobre la taula les violències masclistes institucionals que es continuen perpetuant cada dia en nom de la justícia, amb el fi d'evidenciar la forma amb què el sistema judicial “condemna, revictimitza, discrimina i estigmatitza a dones, lesbianes, travestis i trans pel simple fet de ser-ho”².

Parteix de la preocupació sobre el tractament que reben les dones als serveis judicials quan es divorcien, en concret sobre l'impacte de la figura de la coordinació parental. Així mateix, es pretén analitzar l'impacte en els fills i filles que creixen en entorns de violència masclista, vists aquests com a víctimes de la mateixa. El treball és fruit d'un malestar, perquè tot i la creació de noves figures i lleis que reconeixen la violència institucional i asseguren els drets de la infància, el gegant del patriarcat invisibilitza i aniquila qualsevol esperança de justícia i igualtat en aquest sistema.

Com assenyalava la recerca recentment publicada sobre *Violencia Institucional contra las madres i la infància. Aplicación del falso síndrome de alienación parental en España*³, realitzada per la Universitat Complutense de Madrid i el grup de Recerca Antígona de la UAB amb finançament de la *Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género*, ens trobem davant uns operadors jurídics que de la mateixa manera que van mostrar resistències i estereotips a incorporar la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de

¹ Al llarg del text s'utilitzarà el terme dones per a referir-se al conjunt de dones, lesbianes i trans.

² Parodi, Camila (2018) *“Hacia una justicia feminista, originaria, popular, comunitaria”*. En: rosalux.org.br. Fundación Rosa Luxemburgo. [En línia] : <https://rosalux.org.br/es/hacia-una-justicia-feminista-originaria-popular-comunitaria/> [Darrera consulta el 30 de gener de 2023]

³Ávila, Débora (et. al): *Violencia institucional contra las madres y la infancia. Aplicación del falso síndrome de alienación parental en España*, Ministeri d'Igualtat, 2023. [En línia] https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/investigaciones/2022/pdf/Violencia_institucional_madres_infancia_SAP.pdf [Darrera consulta 12 de maig de 2023]

mesures de protecció integral contra la violència de gènere, mostren resistències i estereotips a incorporar la Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, en relació amb la violència institucional. Precisament, la violència institucional i la victimització secundària vers les dones en situació de violències masclistes als serveis judicials, tema principal d'aquest treball, enteses, des d'una aproximació genèrica, com l'acció o inacció, o la mala praxi, per part de les diferents professionals de l'Estat, es troben recollides a l'esmentada Llei 17/2020.

Tanmateix, tot i estar contemplades dins el marc legal, aquestes violències continuen reproduint-se a diferents escales i en diferents àmbits institucionals, no només en el judicial sinó també en el sanitari, social o policial, causant un gran dolor i desconfiança en les dones vers el sistema institucional i reproduint-se així l'abús de la impunitat. Precisament és arran d'aquesta impunitat d'on naix la necessitat de realitzar aquest treball, amb la voluntat de visibilitzar la violència institucional que s'exerceix contra les dones en situació de violència masclista, trobant-se sotmeses a processos de victimització secundària als serveis judicials, que impacten directament en la seva integritat física, mental i emocional, així com també en la dels seus fills i filles.

A través del present treball, a més de la motivació personal exposada anteriorment, he pretès donar veu a les dones, infants i adolescents, víctimes de violència institucional, sentint la responsabilitat i alhora l'oportunitat de fer-ho. Al llarg de les següents pàgines, indago quins obstacles es troben les dones quan se separen, trenquen o divorcien de la seva parella, tenen infants o adolescents en comú i no hi ha una bona relació entre progenitors i fills/es, i a més l'impacte de la intervenció de la coordinació de parentalitat, en el sentit de facilitar la resolució o afegir patiment.

Em pregunto si aquesta figura contribueix a erradicar o pel contrari enforteix els estereotips de gènere en l'àmbit judicial i si es realitzen les degudes investigacions per determinar quin és el motiu real pel qual aquestes criatures no compleixen amb el règim de visites acordat o imposat. Amb el desig final que aquesta investigació arribi als i les operadors jurídiques, a les institucions i a la societat en general, i que contribueixi a assolir el dret de les dones i infants a viure una vida lliure de violències masclistes.

Abordo la recerca des d'una perspectiva interseccional⁴, és a dir, tenint presents els diferents eixos d'opressió que afecten les dones, infants i adolescents; el gènere, la classe, l'edat, la procedència, la situació administrativa, el nivell d'estudis o el color de pell, entre d'altres, per què ni la violència masclista ni la violència institucional ens afecta a totes les dones, infants i adolescents per igual. Doncs no és el mateix estar patint una situació de violència masclista a casa i tenir suficients recursos econòmics per poder marxar a un altre lloc, que haver de quedar-te amb l'agressor, amb la por, angoixa i risc que això comporta. De la mateixa manera que tampoc és el mateix afrontar un procés judicial amb recursos econòmics, que sense. Per què tot i que se'ns hagi de garantir una justícia gratuïta, en molts casos aquesta es privatitza, com és el cas de la coordinació parental, fent que moltes dones sense recursos, com veurem més endavant, hagin d'acceptar situacions amb les quals no estan d'acord per no poder fer front a les despeses judicials que implicaria continuar amb el procés.

Paral·lelament, investigo quina presència té la Síndrome d'Alienació Parental (en endavant SAP) i altres conceptes derivats en el desenvolupament de la figura de la coordinació parental, com a constructe denunciat socialment i legalment, i que en l'actualitat continua justificant la criminalització de les mares que actuen per protegir els seus fills i filles.

Abans d'endinsar-me en aquesta recerca indico els motius pels quals en aquest treball evito l'ús de l'expressió *menors d'edat* i utilitzo en el seu lloc *nens, nenes i adolescents* per a referir-nos a nens, nenes i adolescents menors de 18 anys. Tal com argumenta Patricia González, professora i membra del Grup de Recerca Antígona de la Universitat Autònoma de Barcelona, al monogràfic publicat recentment a la revista *Idees*⁵, el terme *menors d'edat* és una terminologia pejorativa i desactualitzada, pròpia del paradigma tutelar i no del paradigma de protecció integral dels drets. Segons l'experta, és pejoratiu designar les infàncies i adolescències per una cosa que encara no tenen – en aquest cas la majoria d'edat-, és a dir, a través de la carència. I continua, el llenguatge mai és

⁴ Segons la Llei 17/2020 del dret de les dones a erradicar la violència masclista, es defineix la interseccionalitat o intersecció d'opressions com la concurrència de la violència masclista amb altres eixos de discriminació, com l'origen, el color de la pell, el fenotip, l'ètnia, la religió, la situació administrativa, l'edat, la classe social, la precarietat econòmica, la diversitat funcional o psíquica, les addiccions, l'estat serològic, la privació de llibertat o la diversitat sexual i de gènere, que fa que impactin de manera agreujada i diferenciada. La interacció d'aquestes discriminacions ha d'ésser tinguda en compte a la hora d'abordar la violència masclista. Vegeu Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista.

⁵ González, Patricia (2022): "*Las violencias sexuales contra niñas, niños y adolescentes como situaciones de violencias machistas*", Revista *Ideas*. [En línia] : <https://revistaidees.cat/es/las-violencias-sexuales-contra-ninas-ninos-y-adolescentes-como-situaciones-de-violencias-machistas/> (Darrera consulta: 30 de gener 2023)

neutral, i quan insisteix a parlar de menors d'edat, es construeix performativament a nens, nenes i adolescents com a *projectes d'adults*, en lloc de com a subjectivitats que són, viuen, aporten les seves visions del món a la societat i tenen drets. Conclou que les infàncies i adolescències no són el futur, sinó el present.

El treball s'organitza en quatre capítols. El primer capítol aborda el marc teòric i legal de referència, els objectius i punts de partida, la metodologia així com les limitacions a les quals he fet front. Al segon capítol es defineix l'estat de qüestió sobre la coordinació parental, s'analitzen els seus orígens i la seva implantació al llarg del territori i a l'estranger. El tercer capítol comporta el gruix de la investigació a través de l'anàlisi de les veus de les dones, mares i operadores jurídiques entrevistades respecte a l'aplicació de la figura de la coordinació parental. El quart capítol recull el cas d'una mare protectora⁶, que ha tingut molt d'impacte mediàtic -la Silvia Aquiles-, a la llum de la definició de violències institucionals. Finalment, el treball acaba amb un capítol de conclusions que recull els principals resultats de l'anàlisi i inclou annexos amb els guions de les entrevistes realitzades.

2. Marc teòric i jurídic de referència

Segons l'Enquesta de violència masclista de Catalunya, de l'edició de 2021⁷, el 61,1% de les dones que han tingut exparella home han patit violència masclista per part de la seva exparella. D'aquestes, un 33,7% diuen que durant aquest període vivien fills i filles de menys de 18 anys a la llar. I d'aquestes, un 31,8% de les dones diuen que els fills i filles estaven presents durant els fets i un 15,3% que van ser agredits/es directament. L'enquesta també posa el focus en les conseqüències en els i les infants i adolescents que han patit violència masclista, - aquells/lles que vivien en llars on s'estava produint violència masclista-, i assenyala que un 25% van presentar problemes d'aprenentatge, problemes a l'escola o falta de concentració, un 24% van tenir símptomes de depressió, ansietat o canvis d'humor, un 22% ràbia o agressivitat, un 16% trastorns del son i un 11% aïllament o falta de relacions amb altres nens i nenes.

⁶ Al llarg del text utilitzaré aquest el terme de «Mares Protectores» per a referir-me a les dones que “intenten protegir les seves filles i fills dels seus propis progenitors, padrastres, oncles, avis, germans majors o homes violents que moltes vegades agredeixen sexualment a nenes i nens, i que la Justícia no les escolta perquè prefereix dir que la dona està mentint per despit i que nens, nenes i adolescents repeteixen el que la mare els diu que han d'atestar en el jutjat” (Secretaria de les Dones, Polítiques de Gènere i Diversitats de La Matança).

⁷ *Enquesta de Violència Masclista a Catalunya*. Departament de la Generalitat. (2021). Disponible en: <https://govern.cat/govern/docs/2022/12/01/14/16/f4637d89-dc6d-4c48-90b8-fad5645d5a68.pdf>

D'altra banda, segons les dades de la *Macroencuesta 2019, Delegación del Gobierno contra la violència de gènere*⁸, el 89,6% de les dones que han patit violència masclista d'alguna parella, que tenien fills o filles en el moment en què van succeir els fets i que els seus fills o filles van presenciar o escoltar la violència contra la mare, diu que els fills i filles tenien menys de 18 anys quan van succeir els episodis de violència. I d'aquest percentatge, el 51,7% de les dones afirma que els fills i filles van sofrir violència en mans de la parella violenta. L'enquesta revela que en l'actualitat 1.678.959 infants de menys de 18 anys viuen en llars on la dona està sofrint algun tipus de violència masclista i, per tant, ells i elles també pateixen les violències a les quals estan exposats i exposades.

Les criatures, a més de ser maltractades directament, veuen com la seva mare és maltractada, un fet que Teresa Peramato Martín, *Fiscal de Sala Delegada de Violencia sobre la Mujer*, assenyala com a "Doble colp" i que com veurem més endavant té un gran impacte en el desenvolupament de les seves vides.

En aquest context és que em pregunto quin rol exerceix la coordinació parental? Té voluntat i/o capacitat per detectar violències masclistes? Contribueix a erradicar estereotips de gènere i interseccionals sobre les dones en situació de violències masclistes o pel contrari els enforteix? Quin impacte ha tingut en els casos concrets en els quals s'aplica la figura en relació amb l'accés a la justícia de dones, infants i adolescents?

2.1. Drets de les dones

En primer lloc, la Convenció sobre l'Eliminació de totes les formes de Discriminació vers la Dona (en endavant CEDAW)⁹ de 1979, fa referència a l'obligació que tenen els poders públics de vetllar per l'eliminació de la discriminació que pateixen les dones. Més endavant, l'Assemblea General, l'any 1993 proclama la Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona, on estableix en una de les definicions de violència contra la dona: la violència física, sexual i psicològica o tolerada per l'Estat, on sigui que es doni.

⁸ *Macroencuesta de violencia contra la mujer*. (2019). Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género. Ministerio d'Igualtat. Disponible en: https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/macroencuesta2015/pdf/Macroencuesta_2019_estudio_investigacion.pdf

⁹La CEDAW va ser adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides al 1979 i va entrar en vigor al 1981. A dia d'avui gairebé dos-cents països ja l'han ratificat, essent aquest el tractat internacional més ratificat en el món, Espanya ho va fer al 1983. <https://www.ohchr.org/es/treaty-bodies/cedaw#:~:text=El%20Comit%C3%A9%20para%20la%20Eliminaci%C3%B3n,de%20discriminaci%C3%B3n%20contra%20la%20mujer>. [Consultat: 12 de febrer de 2023]

En la mateixa línia, l'any 2017, el Comitè de la CEDAW en la Recomanació general núm.35 sobre la violència per raó de gènere envers la dona, per la que s'actualitza la recomanació general núm.19, estableix en l'apartat tres, paràgraf 22 que

'En virtud de la Convención y el derecho internacional general, el Estado parte es responsable de los actos u omisiones de sus órganos y agentes que constituyan violencia por razón de género contra la mujer, lo que incluye los actos u omisiones de los funcionarios de los poderes ejecutivo, legislativo y judicial.'

En aquest sentit, en l'apartat de recomanacions, en concret en les referents a l'àmbit de l'enjudiciament i càstig, el Comitè aconsella en l'apartat a) del paràgraf 32:

'Garantizar el acceso efectivo de las víctimas a las cortes y los tribunales y que las autoridades respondan adecuadamente a todos los casos de violencia por razón de género contra la mujer, en particular mediante la aplicación del derecho penal y, según proceda, el enjuiciamiento ex officio para llevar a los presuntos autores ante la justicia de manera justa, imparcial, oportuna y rápida e imponer sanciones adecuadas.'

En l'àmbit estatal, la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, contempla la violència exercida per part dels homes sobre les dones dintre de la parella o ex-parella, però no integra directament la violència institucional. I a més, el Comitè de la CEDAW en l'informe dirigit a Espanya, emès l'any 2015, afirma estar especialment preocupat, entre altres motius, perquè *'La Ley Orgánica núm. 1/2004 no abarca la gama completa de la violencia de género fuera de la violencia ejercida dentro de la pareja'*.

Dins el marc legal autonòmic de Catalunya, és vigent actualment la Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista. Aquesta va més enllà de l'estatal, d'una banda, no només engloba aquelles violències exercides per part dels homes vers les dones, independentment de si són o han sigut parella o del lligam existent entre la dona i l'agressor, sinó que una altra de les novetats d'aquesta llei catalana és que reconeix per primera vegada la violència institucional com un nou àmbit de violència masclista, amb la definició de la diligència deguda i l'especificació que aquesta violència es pot causar tant per acció com per omissió. En concret, l'article 4 de la Llei 17/2022, recull què s'entén, a efectes de la llei, per violència institucional:

"Accions i omissions de les autoritats, el personal públic i els agents de qualsevol organisme o institució pública que tinguin per finalitat retardar, obstaculitzar o impedir l'accés a les polítiques públiques i a l'exercici dels drets que reconeix aquesta llei per a assegurar una vida lliure de violència masclista, d'acord amb els supòsits inclosos en la

legislació sectorial aplicable. La manca de diligència deguda, quantitativa i qualitativa, en l'abordatge de la violència masclista, si és coneguda o promoguda per les administracions o esdevé un patró de discriminació reiterat i estructural, constitueix una manifestació de violència institucional. Aquesta violència pot provenir d'un sol acte o pràctica greu, de la reiteració d'actes o pràctiques de menor abast que generen un efecte acumulat, de l'omissió d'actuar quan es conegui l'existència d'un perill real o imminent, i de les pràctiques o omissions revictimitzadores. La violència institucional inclou la producció legislativa i la interpretació i aplicació del dret que tingui per objecte o provoqui aquest mateix resultat. La utilització de la síndrome d'alienació parental també és violència institucional.”

És de gran rellevància l'última frase de la definició que recull la llei sobre violència institucional, ja que segons l'informe de *Violència institucional contra las madres y la infancia*¹⁰, l'aplicació de la falsa SAP continua estant força present en l'actualitat.

Tot i aquesta darrera modificació de la llei, abans, d'alguna manera ja estava inclòs el reconeixent de la responsabilitat de l'Estat a la llei, en concret quan feia referència al concepte de la victimització secundària, a l'article 3.h de la llei 5/2008, que la definia de la següent manera:

“La victimització secundària o revictimització és el maltractament addicional exercit contra les dones que es troben en situacions de violència masclista, com a conseqüència directa o indirecta dels dèficits quantitius i qualitius de les intervencions dutes a terme pels organismes responsables, i també per les actuacions desencertades o negligents provinents d'altres agents implicats.”

La llei 17/2020 també amplia el subjecte 'dones', incorporant a totes les dones, adolescents i nenes transgènere, afegint un article específic sobre la despatologització trans, que tot i que abans ja se les estava atenent dins dels circuits d'atenció a violències masclistes, ara tenen el dret reconegut, mentre que abans no. Aquesta llei cobreix a fills

¹⁰ La falsa Síndrome d'Alienació Parental (SAP) “és un constructe psicojurídic que apareix als conflictes judicials de custòdia dels fills i filles, normalment, amb posterioritat a la aparició de denúncies per violència masclista, tant per violència sexual en l'àmbit familiar com per violència de gènere contra els infants i adolescents o les seves mares”. Segons aquest constructe en els processos sobre atribució de la cura dels infants, el rebuig d'aquestes a relacionar-se amb el pare es deuria a que la mare estaria implantant una falsa memòria en els fills i filles contra al pare, instrumentalitzant-lo en el conflicte judicial per a obstaculitzar la relació i vincle amb el pare. Tal i com conclou l'informe, el SAP és doncs un constructe fonamentat en estereotips com el de la dona instrumentalitzadora i el dels infants com a sers totalment moldejables, que no té cap base científica. Per un desenvolupament major del concepte, vegeu ÁVILA, Débora (et. al): Op. cit. Disponible a: https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/investigaciones/2022/pdf/Violencia_institucional_madres_infancia_SAP.pdf

i filles en tant que víctimes de violència de gènere quan la mare estigui en situació de violència o si es tracta de violència vicària o sexual directa cap als i les infants.

Segons l'informe sobre *L'abordatge de les violències sexuals a Catalunya, Part 1. Marc conceptual*, elaborat pel Grup de Recerca Antígona i Creación Positiva, la violència institucional o victimització secundària és un dels elements més problemàtics en relació amb la intervenció institucional davant les violències masclistes -ja sigui en l'àmbit jurídic, sanitari, social o policial-. Les maneres més freqüents de violència institucional en l'àmbit jurídic, són les següents:

- La negació del delicte, o la seva "inexistència" quan no hi ha reconeixement, tipificació penal o quan aquesta és tardana o ineficient
- La invisibilització, minimització de l'agressió i/o del dany, interpretació errònia o esbiaixada de les causes d'aquest, en solidaritat implícita amb l'agressor, en termes de tergiversació (in)voluntària
- L'encobriment, incloent-hi la desqualificació del relat de les dones amb la consegüent inducció indirecta al silenci, manca de cura del relat en la transcripció policial, l'ús equívoc del vocabulari legal, interpretació errònia de la llei i dels informes mèdics i psicosocials
- La desprotecció, que inclou manca de cases d'acollida, protecció inexistent, tardana o limitada de les víctimes, manca de polítiques de prevenció o reversió de situacions de violència.

L'informe argumenta que un dels principals problemes pel que fa a la investigació i persecució penal dels delictes de violència masclista és el risc de victimització secundària o revictimització. La investigació, enjudiciament i sanció de totes les formes de violència masclista són fonamentals per a la seva erradicació, però quan aquestes no es desenvolupen adequadament, poden produir altres efectes negatius.

Sota el concepte de 'victimització secundària', en termes generals, s'inclouen tots els processos que causen més dany a les víctimes/supervivents de delictes, a causa de les reaccions dels altres i sobretot pel seu tractament en el sistema de justícia penal (Shoham, Knepper i Kett, 2010).

Són diversos els factors que poden empitjorar la (re)victimització, però com indica l'actual directora del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE) Encarna Bodelón al seu text *Violència Institucional y violència de gènere*¹¹, és

¹¹ Bodelón, Encarna. (2014): *Violència institucional y violencia de género*

principalment la manca de formació i sensibilització dels operadors jurídics la que intensifica aquesta violència. L'experta afegeix que no solament fan falta més recursos sinó que l'aplicació dels marcs normatius depèn, en bona part, no només d'una formació adequada sinó de l'empatia que les persones professionals mostrin cap a les víctimes, així com de la necessitat de vèncer les resistències que aquestes persones poden oferir als models d'intervenció basats en conceptes i metodologies feministes.

Cal tenir present, tal com exposa l'experta Laia Serra al monogràfic *idees*¹², que les violències institucionals no sols deriven de la resposta de les administracions (poder executiu), sinó que també poden provenir de la producció de lleis (poder legislatiu), o de la seva aplicació i interpretació (poder judicial). La llei parteix d'una idea d'engranatge i de responsabilitat compartida entre aquests tres àmbits de poder.

Així doncs, seguint l'exposat al recent Protocol Marc per una intervenció amb diligència deguda en situacions de violències masclistes¹³,

“És imprescindible que institucions, serveis i professionals dels diferents sectors d'intervenció ens preguntem, en tot moment, quins drets estan sent vulnerats, com i per qui, amb l'objectiu d'adoptar respostes concordants que evitin la revictimització i assolixin tant la reparació com la prevenció.”

2.2. Drets de la infància

En la introducció hem vist com en l'àmbit estatal la Llei Orgànica 1/2004, del 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere va suposar un avanç en la intervenció d'aquesta problemàtica i va dotar de major seguretat a dones i llurs fills i filles que la sofrien, tanmateix, aquesta no reconeixia als nens, nenes i adolescents com a víctimes, produint-se així en la pràctica, la seva invisibilització, i per consegüent, la desprotecció de llurs criatures. No obstant, malgrat que no els reconeixia com a víctimes directes, la Llei Orgànica 1/2004 sí que considerava que les situacions de violència de gènere afectaven també als fills i filles menors que es troben dins del

¹² Serra, Laia. (2022) “El reconocimiento de las violencias institucionales: una nueva herramienta para exigir los derechos de las mujeres.” *Revista ideas*. [En línia] : <https://revistaidees.cat/es/el-reconocimiento-de-las-violencias-institucionales-una-nueva-herramienta-para-exigir-los-derechos-de-las-mujeres/#note-03>

¹³ *Protocol Marc per una intervenció amb diligència deguda en situacions de violències masclistes*, Generalitat de Catalunya, Departament d'Igualtat i Feminismes. (2022). Disponible a: <https://igualtat.gencat.cat/web/.content/Ambits/violencias-masclistes/coordinacio-treball-xarxa/protocol/Protocol-Marc-2022.pdf>

nucli familiar, siguin víctimes directes o indirectes de la violència, i contemplava la seva protecció.

Després de l'elaboració del II Pla Estratègic Nacional de la Infància i Adolescència 2013-2016 i l'Estratègia Nacional per a l'Erradicació de la Violència contra la Dona 2013-2016, el 23 de juliol de 2015 entrava en vigor la Llei Orgànica 8/2015, del 22 de juliol de modificació del sistema de protecció de la infància i l'adolescència. En l'exposició dels seus motius es reconeix, com una forma de violència exercida sobre fills, filles i adolescents, aquella que sofreixen els qui viuen i creixen en un entorn familiar on hi és present la violència masclista. En concret, evidencia que aquesta els afecta condicionant el seu benestar i el seu desenvolupament, els hi causa greus problemes de salut, i els converteix en instrument per exercir domini i violència sobre la dona, afavorint però, la transmissió intergeneracional d'aquestes conductes violentes sobre la dona per part de la seva parella o exparella. Tot seguit conclou, "l'exposició dels menors a aquesta forma de violència a la llar, lloc on precisament haurien d'estar més protegits els converteix també en víctimes de la mateixa".

Mitjançant aquesta llei es modifica l'apartat dos de l'article un de la LO 1/2004, en el següent sentit:

"S'estableixen mesures de protecció integral la finalitat de les quals és prevenir, sancionar i erradicar aquesta violència i dotar assistència a les dones, als seus fills i filles menors i als menors subjectes a tutela, o guarda i custòdia, víctimes d'aquesta violència".

D'altra banda, la Llei 26/2015, del 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i adolescència estableix en la seva exposició de motius:

"S'introdueix com a principi rector de l'actuació administrativa la protecció dels menors contra qualsevol forma de violència, inclosa la produïda en l'entorn familiar, de gènere... (...) els poders públics desenvoluparan actuacions de sensibilització, prevenció, assistència i protecció davant de qualsevol forma de maltractament infantil, establint els procediments que assegurin la coordinació entre les administracions públiques competents".

I finalment, la Llei 4/2015, del 27 d'abril, de L'Estatut de la víctima del delictes, en la seva exposició de motius,

"Visibilitza als i les menors que es troben en un entorn de violència de gènere i de violència domèstica, per a garantir l'accés als serveis d'assistència i suport, així com l'adopció de mesures de protecció, amb l'objectiu de facilitar la seva recuperació integral".

Dintre de la definició del concepte de víctima directa que recull aquesta llei s'emmarcarien els i les menors que viuen en entorns de violència de gènere, per totes les alteracions que l'exposició a la violència suposa per al seu desenvolupament, superant així el concepte de víctima indirecta que establia la LO 1/2004, per als i les menors que no sofrien agressions directament.

Tanmateix, tot i el reconeixement dels i les menors de 18 anys com a víctimes de la violència, la Llei 4/2015 no distingeix entre violència domèstica i violència de gènere, conceptes que fan referència a dues realitats ben diferents, ja que la primera és aquella que es produeix dintre d'un nucli familiar i pot ser exercida i/o rebuda tant per homes com per dones, mentre que la segona, la violència de gènere, és aquella violència exercida pels homes cap a les dones pel simple fet de ser dones, constituint-se com una manifestació de les relacions de poder que històricament han sigut de domini de l'home cap a la dona. En aquest sentit, els i les filles són víctimes, perquè esdevenen una peça més de l'entramat per aconseguir la dominació masculina vers la dona en l'àmbit de la parella.

D'altra banda, més enllà d'aquesta consideració, em pregunto si aquesta modificació de la llei per si sola ha suposat realment la seva protecció, o si, en canvi, se'ls ha visibilitzat com a víctimes només a efectes assistencials.

Tot i la vigència d'aquestes normatives, l'estat espanyol ja compta amb diversos advertiments de Nacions Unides per la desprotecció judicial i institucional que pateixen les dones, nens i nenes. El febrer de 2022, un grup d'expertes de l'ONU van denunciar una decisió sobre custòdia infantil, on la filla va ser entregada en custòdia al pare, sobre qui recauen acusacions d'abusos sexuals sobre la menor. Les expertes de l'ONU parlen d'"un greu error judicial" i d'"un greu perill per a la menor" i manifesten la seva preocupació de que aquest cas no sigui un cas aïllat.

En la mateixa línia, només feia tres mesos, el novembre de 2021, el grup de relators i relatores encapçalat per Reem Alsalem, Relatora Especial de Nacions Unides sobre la violència contra les dones, les seves causes i conseqüències, remetia una comunicació a l'executiu espanyol, exigint que el govern prengués mesures per a protegir els nens i les nenes de la violència domèstica i els abusos sexuals, i garantir que els tribunals superin els prejudicis contra les dones i adoptin un enfocament central en les nenes i nens i en el gènere.

Paral·lelament a aquests fets, el 24 de juny del 2021 entrava en vigor la Llei Orgànica 8/2021, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència, que modificaria l'article 544 ter de la Llei d'Enjudiciament Criminal establint la suspensió del

règim de visites "quan es dicti una ordre de protecció amb mesures de contingut penal i existissin indicis fonamentats que els fills i filles menors d'edat haguessin presenciat, patit o conviscut" amb la violència de gènere. Aquesta llei també, en l'article 11.3 prohibeix l'aplicació de la falsa SAP, esmentant textualment que

“Els poders públics prendran les mesures necessàries per a impedir que plantejaments teòrics o criteris sense aval científic que presumeixin interferència o manipulació adulta, com l'anomenada síndrome d'alienació parental, puguin ser presos en consideració”.

Tanmateix, malgrat que la llei de protecció integral a la infància, el març de 2023, *Público* llançava una notícia¹⁴ on exposava que en 2022, primer any que la llei d'Infància ha estat plenament en vigor, els tribunals de justícia només van aplicar la suspensió de visites a pares maltractadors en un 14,51% dels casos en procés de violència de gènere. Afegeix que si bé la xifra de suspensions de visites duplica a la que es va donar en 2021, quan es van suspendre en un 7,22% dels casos, les actuacions judicials segueixen estant molt dèbils en aquesta àrea i queden molt lluny de complir el que suposadament recull la llei.

En el mateix article, Violeta Assiego, experta en polítiques de gènere i infància i exdirectora general dels Drets de la Infància i Adolescència, remarca la importància de veure que encara que les mesures de prohibició de visites s'hagin duplicat entre 2021 i 2020, aquesta és una dada que pot resultar bastant enganyosa, s'han dictat mesures de protecció en menys de dos de cada deu casos, xifra que continua sent extremadament baixa. Segons Assiego, seguim tenint un problema en la justícia espanyola de desprotecció de la infància i d'acceptar que els nens i nenes són també víctimes de violència masclista. Ho hem vist en casos com el de María Salmerón, el de Juana Rivas, i el de Silvia Aquiles, que analitzaré amb atenció més endavant. L'experta conclou que aquesta separació dels pares maltractadors i fills en contextos de violència de gènere és imprescindible per al bé superior dels i les infants.

3. Objectius i hipòtesis d'investigació

L'objectiu general de la recerca és analitzar les causes i conseqüències que té per a les dones i les seves filles i fills l'aplicació de la figura de la coordinació parental en els processos de família, mitjançant una diagnosi de la situació familiar prèvia, necessària

¹⁴ Kohan, Marisa. “La justícia suspendió las visitas a solo el 14% de padres maltratadores en 2022, pese a la ley de infancia.” *Público.es*. 10 de març de 2023. Disponible en: <https://www.publico.es/mujer/justicia-concedio-14-retirada-visitas-padres-maltratadores-2022-pesar-ley-infancia.html>

per a una correcta actuació de la justícia, per a després analitzar en quines situacions s'està aplicant la figura de coordinació parental així com avaluar la seva actuació i l'impacte d'aquesta.

Objectius específics:

- a) Aproximació a les causes i conseqüències en dones, fills i filles de l'aplicació de la coordinació parental
- b) Avaluar l'eficàcia i la necessitat de la figura del coordinador parental
- c) Analitzar els vincles existents entre l'aplicació de la SAP i la coordinació parental
- d) Analitzar si l'objectiu per al qual s'estableix la figura s'acaba complint
- e) Investigar quins són els interessos de la figura de la coordinació parental
- f) Identificar quines intervencions institucionals reproduïxen i perpetuen la violència vers les dones en situació de violències masclistes
- g) Analitzar quines són les conseqüències per a les dones, filles i fills del deure d'assegurar la presència del progenitor no custodi
- h) Identificar possibles eixos de desigualtat, des d'una lectura interseccional, que influeixen en l'atenció que reben les dones.

La hipòtesi principal és que es donen situacions de victimització secundària o revictimització que afecten principalment dones, filles i fills que viuen en entorns de violència masclista, denunciada o no denunciada, exercides principalment pel sistema judicial a través de la figura de la coordinació parental. A més, partim de la hipòtesi que en la majoria de casos que no existeix una bona relació entre progenitors i els seus fills/es o no es compleix el règim de visites – situacions que se solen donar quan s'aplica la coordinació parental- és degut a l'existència d'una situació de violència masclista, viscuda en l'entorn familiar, denunciada o no denunciada.

Així les coses, ens preguntem: a quina problemàtica venen a donar resposta les i els coordinadors parentals? En quines situacions s'aplica? Qui pot ser coordinador parental? Quina formació ha de tenir? Estan formats en gènere i violències masclistes? Pot exercir el/la coordinador parental en nom de la justícia? És realment necessària aquesta figura? O és una nova forma de tornar a aplicar la falsa SAP als jutjats mitjançant la coordinació parental? En els interessos de qui vetlla? Vetlla per l'interès superior de l'infant o de la "família"?

4. Metodologia

Per al compliment dels objectius, la investigació s'ha desenvolupat mitjançant una metodologia mixta, és a dir, per una part s'ha realitzat una recerca bibliogràfica que ens ha ajudat a situar-nos en el punt de partida i a definir l'estat de la qüestió pel que fa a la coordinació parental, i d'altra banda, s'han realitzat entrevistes semiestructurades com a instrument de recopilació de la informació qualitativa, per validar les dades recollides a la primera part i poder ampliar més detalladament els punts que ens interessin de la recerca.

La triangulació de la informació que s'ha portat a terme a partir de la recerca bibliogràfica, l'anàlisi dels resultats de fonts secundàries i les entrevistes semiestructurades, ens ha permès la comprensió del fenomen d'estudi a partir de diferents fonts d'informació complementàries, i també mitigar les limitacions i beneficiar-se de les fortaleces que té cada estratègia de recopilació i anàlisi de la informació. Dit això, el treball de recerca s'ha realitzat en les següents fases.

4.1 Primera fase

Per a situar-nos en el context actual ha sigut necessari un recorregut per l'evolució dels drets i llibertats en matèria de violència de gènere i drets de la infància, així com una anàlisi de la creació de la figura de la coordinació parental.

D'altra banda, també s'ha realitzat una recerca bibliogràfica pel que fa a la jurisprudència sobre coordinació parental, la qual ens ha permès conceptualitzar una breu genealogia del concepte, d'on va sorgir, com i per quines iniciatives, entre altres aspectes. I finalment, per a entendre la complexitat del problema, s'ha dut a terme una recerca sobre les diferents situacions que viuen les dones i filles/fills en contextos de violència masclista així com dels impactes que té en la seva salut i desenvolupament personal el fet de viure en aquests entorns.

Aquesta recerca bibliogràfica, a més de situar-nos en el punt de partida, ens ha servit per a l'elaboració de la guia per a les entrevistes. En concret, s'han utilitzat principalment els següents recursos bibliogràfics:

- 1) Asociación de Mujeres Juristas Themis (2019). *La respuesta judicial a la violencia sexual que sufren los niños y las niñas*. Delegación de Gobierno contra la Violencia de Género.

- 2) Asociación de Mujeres Juristas Themis y Asociación de Psicología y Psicoterapia Feminista (2021). *Segundo informe sobre coordinación de parentalidad. Perspectiva feminista jurídica y psicológica*.
- 3) Bodelón, E. (2014). *Violencia institucional y violencia de género*. Anuales de la Cátedra Francisco Suárez. Granada,
- 4) Piqué, María Luisa (2017) “*Revictimización, acceso a la justicia y violencia institucional*”, en Di Corleto, Julieta (ed.): *Género y justicia penal*, Didot, Buenos Aires
- 5) Reyes Cano, Paula. (2018) *Menores y violència de genero: Nuevos Paradigmas*, Tesis Doctoral. Universidad de Granada
- 6) Bodelón, E. (2010). *La custodia compartida desde un análisis de género: estrategias machistas para invisibilizar las violencias en las rupturas familiares*. En Picontó Novales (comp.). *La custodia compartida a debate* (pp.131-154). Madrid: Dykinson

Més específicament, el segon informe de Themis i l'Associació de Psicologia i Psicoteràpia Feminista, resultat de l'anàlisi de la jurisprudència existent al respecte entre l'1 de juny de 2018 fins al 31 de desembre de 2020, junt amb la tesi de Paula Reyes, són els documents que he utilitzat principalment per a definir l'estat de la qüestió. Tanmateix, no s'ha trobat fins al moment, cap estudi amb enquestes i/o entrevistes realitzades a les mateixes dones que se'ls hi ha aplicat la figura de la coordinació parental, i aquí rau la importància i novetat de la nostra investigació.

He escollit aquesta metodologia perquè un dels trets bàsics distintius d'una investigació feminista és l'assumpció d'una postura decidida a favor de plantejar les qüestions que inquieten o violenten a les dones així com la valoració de les experiències de les dones en tant que dones¹⁵. Per aquest motiu, és molt rellevant per a mi que siguin les mateixes dones a les qui se'ls hi ha implantat la figura del coordinador parental les que ens expliquin la seva experiència, quines repercussions -negatives i positives-, ha tingut en les seves vides, quin impacte ha tingut passar per aquest procés per a ella i pels seus fills/es, com ho valoren i finalment si consideren que ha valgut la pena.

4.2 Segona fase

¹⁵ Martín Palomo, María Teresa; Muñoz Terrón, José María. «*Epistemología, metodología y métodos. ¿Qué herramientas para qué feminismo? Reflexiones a partir del estudio del cuidado*». *Quaderns de psicologia. International journal of psychology*, 2014, Vol. 16, n.º 1, pp. 35-44, [En línia] <https://raco.cat/index.php/QuadernsPsicologia/article/view/292560>

Un cop analitzat el naixement de la figura de la coordinació parental, s'ha procedit a elaborar la mostra per a la posterior realització de les entrevistes. Per a l'elaboració de la mostra s'ha tingut en compte la representació de la coordinació parental en les resolucions de les Audiències Provincials.

S'ha realitzat una cerca al Centre de Documentació Judicial del Consell General del Poder Judicial (en endavant CENDOJ), d'aquelles resolucions judicials, sentències i no autos, de les Audiències Provincials, corresponents al període des de gener 2015 – moment en què apareix a la primera sentència- fins a desembre de 2022, dictades a Catalunya, on apareix el terme *coordinador parental* o *coordinador parentalidad*.

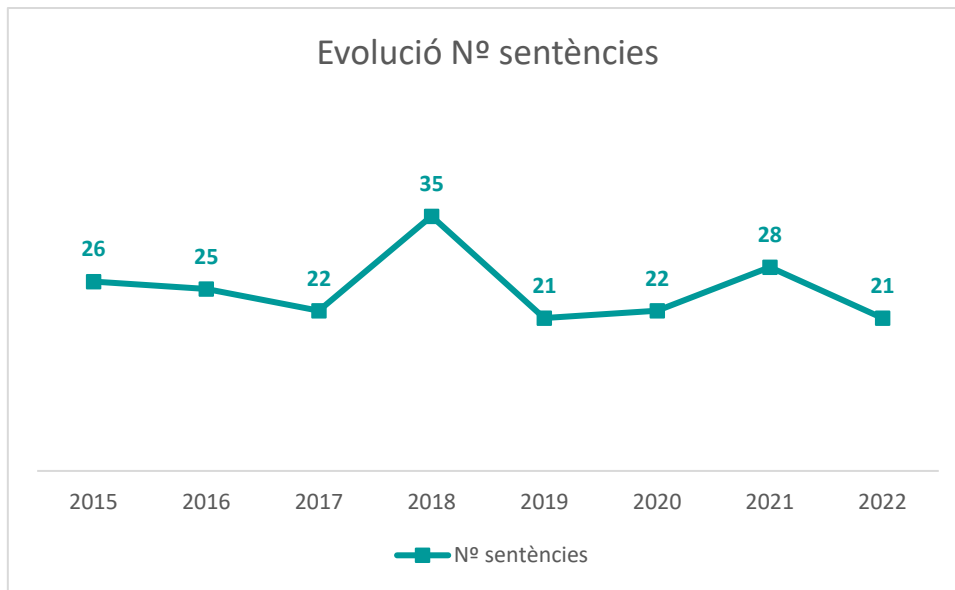
Com es pot observar a la taula següent, a Catalunya, des que va aparèixer per primer cop el terme coordinació parental en una sentència, en 2015, aquest està present en un total de 200 sentències, la majoria d'elles, el 85%, a Barcelona província. Pel que fa a la distribució poblacional de Catalunya, amb un total de 7,5 milions d'habitants, Barcelona representa el 74% de la població, tanmateix, el 85% de les sentències amb el terme coordinació parental són dictades aquí, com s'observa a la Taula 1, pel què Barcelona estaria sobrerrepresentada en tant que sentències sobre coordinació parental.

Territori	Nº sentències	% sobre total	% població
Barcelona	170	85%	74%
Girona	14	7%	10%
Lleida	7	3,5%	5,5%
Tarragona	9	4,5%	10,5%
TOTAL CATALUNYA	200		

Taula 1: Nombre de sentències on apareix el terme coordinació parental per província

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del CENDOJ

Si ens fixem en l'evolució que es mostra a la Gràfica 1, s'observa com des de 2015 fins a l'actualitat, la xifra de sentències s'ha mantingut estable. Va haver-hi un pic a 2015, però la resta d'anys es manté entre 20 i 30 resolucions per any, mostrant una tendència força estable.

Gràfic 1: Evolució nombre de sentències amb el terme coordinació parental a Catalunya
 Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del CENDOJ

A la vista dels resultats i tenint en compte la mida de la mostra, 30 sentències per any, la investigació tindrà més una lectura qualitativa que no pas quantitativa.

Des d'una aproximació qualitativa, l'instrument que s'ha utilitzat per a recopilar la informació rellevant del fenomen estudiat és l'entrevista semiestructurada, eina que ens ha facilitat aprofundir en les experiències i vivències personals de les dones entrevistades en relació amb la figura del coordinador parental. Aquesta eina ens ha permès, no només dur a terme les preguntes que es consideren rellevants, sinó també deixar a l'entrevistada explicar el que ella creia convenient en cada moment.

El mètode qualitatiu busca descobrir la realitat social des de dins, coneixent-la a través de les paraules i conductes dels i les subjectes investigades en el seu context, descrivint-la per mitjà del llenguatge natural¹⁶. Aquest mètode permet construir realitats socials alternatives i permet la revisió de mètodes i discursos que deixen fora gran part de les diferents formes en les quals es manifesta l'opressió de les dones. En aquesta línia s'han inclòs les veus de les dones que han estat obligades a acceptar una coordinació parental, incorporant els seus sentiments, cristal·litzant les "idees abstractes en persones de carn i os, i en experiències realment viscudes"¹⁷. L'estratègia consisteix en,

¹⁶ Calvo, M. y Picontó, T. (2017). *Introducción y perspectivas actuales de la Sociología Jurídica*. Barcelona: UOC

¹⁷ Facio, A. (1999). *Metodología para el análisis de género del fenómeno legal*. En Fries y Facio (comp.). *Género y derecho* (pp. 71-103). Santiago de Chile: La Morada.

seguint a Tamara Pitch¹⁸, prendre de debò les experiències de les dones (i de la infància) i, a partir d'aquestes, fer-les visibles al Dret, per a crear drets a la seva mesura.

En primer lloc, s'ha entrevistat dues dones a les quals se'ls hi ha aplicat la figura de la Coordinació Parental, la Silvia Aquiles i la Júlia Gomis, nom fictici -també seran anomenades mares protectores-, podeu veure el model d'entrevista a l'*Annex 1*. D'altra banda, s'han entrevistat sis dones juristes expertes en violències masclistes i processos de família, podeu veure el model d'entrevista a l'*Annex 2*. I finalment s'ha entrevistat a una coordinadora parental, trobareu el guió de l'entrevista a l'*Annex 3*.

Així doncs, s'ha portat a terme un total de nou entrevistes, d'una durada d'una hora aproximadament cada una. Durant les entrevistes s'ha enregistrat l'àudio amb una gravadora, posteriorment aquestes han estat transcrites per a poder realitzar una anàlisi més profunda i detallada. Tanmateix, les transcripcions no s'adjunten a l'Annex donada la confidencialitat d'alguns aspectes mencionats, tal com van demanar algunes persones entrevistades.

Les dues entrevistes amb les mares protectores s'han realitzat de manera presencial, ja que han requerit una especial atenció i cura donada la sensibilitat del tema que s'estava tractant. Entre les entrevistes a juristes, tres s'han dut a terme de manera presencial i tres mitjançant videotrucada. L'entrevista a la Coordinadora parental, del col·legi de psicòlogues de Catalunya, ha estat de manera telefònica donada la seva disponibilitat.

Pel que fa a les entrevistes amb advocades, d'una banda, s'ha contactat a les entitats que considero referents en temes de justícia feminista a Catalunya i, d'altra banda, s'ha contactat amb advocades dels Serveis d'Intervenció Especialitzada (en endavant SIE) al territori català. Les entrevistes realitzades han estat les següents:

1. Marisa Fernández, jurista de l'Associació Dones Juristes, presencial a Barcelona (15/03/2023)
2. Nati Veraguas, jurista i directora de Dones amb Empenta, presencial al municipi d'Igualada (16/03/2023)
3. Lucia Ortiz, jurista i membre del Grup de Recerca Antígona, presencial a la Universitat Autònoma de Barcelona (23/03/2023)
4. Jurista al SIE del Vallès Occidental – Terrasa, en línia, (04/04/2023)
5. Jurista al SIE del Vallès Occidental – Sabadell, en línia (05/04/2023)
6. Jurista al SIE del Vallès Oriental, en línia, (06/04/2023)

¹⁸ Pitch, T. (2003). *Un derecho para dos*. (C. García Pascual, Trad.) Madrid: Trotta.

Per a contextualitzar els relats de les juristes entrevistades, a continuació es detalla una breu definició dels serveis, recursos o entitats on exerceixen cada una. Les quatre primeres han atès directament dones a les quals se'ls hi ha aplicat la coordinació parental, i les dues últimes l'han viscut de prop, o la coneixen a través dels relats d'altres companyes juristes.

Dones Juristes: associació de professionals del dret amb reconeguda experiència i saber en la defensa jurídica de les dones des d'una mirada crítica feminista¹⁹.

Dones amb Empenta (DAE): és una entitat de referència en temes de violències masclistes amb més de vint-i-cinc anys d'experiència, gestionen i desenvolupen serveis d'atenció i suport a dones, joves i famílies, i innoven amb programes de prevenció i sensibilització social, per a generar canvis en la nostra realitat²⁰.

Grup de Recerca Antígona: Grup de recerca Antígona, drets i societat amb perspectiva de gènere, és un grup de recerca que es va constituir l'any 2000 dins del Departament de Ciència Política i Dret Públic de la Universitat Autònoma de Barcelona, L'objectiu general del Grup Antígona és analitzar el desenvolupament dels drets de les dones en perspectiva de gènere²¹.

Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE): servei gratuït que ofereix atenció especialitzada i acompanyament a totes les dones joves i adultes i els seus fills i filles afectats per processos de violències masclistes per facilitar el seu procés de recuperació i reparació de les violències viscudes i del dany patit²².

L'entrevista a la coordinadora parental ha estat escollida d'entre un llistat de Coordinadors/es de Parentalitat del col·legi de psicòlegs de Catalunya. El criteri que s'ha tingut en compte és que estigués acreditat/da amb l'expertesa en Gestió de Conflictes i Mediació pel COPC, i que estigués inscrit/a al registre de mediadors del Centre de Mediació en Dret Privat de Catalunya de la Generalitat de Catalunya.

¹⁹ Definició extreta de la web de Dones Juristes, (en línia) Recuperat de: <https://donesjuristes.cat/> (consulta el 20 de març de 2023)

²⁰ Definició extreta de la web de Dones Amb Empenta, (en línia) Recuperat de: <https://dae.cat/> (consulta el 20 de març de 2023)

²¹ Definició extreta de la web d'Antígona, (en línia) Recuperat de: <https://antigona.uab.cat/> (consulta el 20 de març de 2023)

²² Definició extreta de la web del Departament d'Igualtat i Feminismes, (en línia) Recuperat de: <https://igualtat.gencat.cat/ca/ambits-dactuacio/violencias-masclistes/serveis-dintervencio-especialitzada-en-violencia-masclista-SIE-/> (consulta el 20 de març de 2023)

5. Limitacions

Si bé aquest treball porta en si mateix la voluntat d'estudiar d'una manera àmplia les conseqüències que produeix l'aplicació de la coordinació parental en dones, filles i fills, cal indicar que aquesta investigació s'enfocarà concretament en les repercussions que comporta aquesta figura durant la seva intervenció, i no podrà abastar l'impacte produït en les dones i fills i filles al llarg de la seva vida. Tanmateix, no es descarta poder afrontar en una futura recerca de major amplitud aquestes repercussions a llarg termini, sobretot pel que fa a la recopilació de les veus dels fills i filles.

D'altra banda, no seria just no mencionar que la idea inicial era fer enquestes i analitzar les dades estadísticament, previ a les entrevistes. No obstant això, donada la reduïda mostra i la quantitat de dones objecte d'estudi, no ha estat possible. El qüestionari el trobareu a l'*Annex 4*, i pel que fa al treball de camp de l'enquesta, es va enviar a persones afins, però es va considerar que era millor no llançar-ho en obert a les xarxes socials. Les dades obtingudes no s'han tingut en compte per a l'anàlisi dels resultats ja que no eren representatives estadísticament.

Tot i que no es va aconseguir portar a terme, considero important mencionar que també es va intentar contactar amb un col·lectiu de dones migrants del Raval, per tenir una visió més ampla i no tan blanca de la violència al sistema judicial i amb la idea que el relat de les mares és el més important, però no va estar possible.

Com a línies d'investigació obertes de futur, seria molt interessant fer un estudi que pugui indagar sobre el pensament anti-feminista en tota la judicatura. D'altra banda també es podria fer una enquesta bàsica a coordinadores parentals amb el suport del Col·legi Oficial de Psicologia.

Capítol I: La figura de la coordinació parental

1. Estat de la qüestió

La coordinació parental es proposa com una manera alternativa de resolució de conflictes que s'aplica quan existeix una "alta conflictivitat" entre els progenitors que podria afectar a l'estabilitat emocional dels fills i filles. Suposadament, s'estableix per a evitar judicialitzar qualsevol aspecte relatiu a la guarda i custòdia dels fills i filles i té com a objectiu ajudar els progenitors a complir el Pla de Parentalitat establert, millorant la comunicació entre els progenitors i reforçant la coparentalitat.

En ser una figura relativament nova, no existeix massa recerca al voltant d'ella, d'aquí la importància d'aquest treball, però sí que des de l'associació Themis s'han ocupat d'analitzar l'actuació d'aquesta figura des d'una perspectiva jurídica i psicològica, i és d'aquí principalment d'on partiré per definir l'estat de la qüestió.

En primer lloc, s'ha tingut en compte el *Segon Informe sobre coordinació parental – Perspectiva feminista jurídica i psicològica*, presentat el març de 2021 per l'associació de Dones Juristes Themis i l'Associació de Psicologia i Psicoteràpia Feminista, organitzacions que mostren la seva preocupació per l'impacte d'aquesta figura. Al·leguen que es presenta com un mètode de resolució de conflictes, però que a la pràctica suposa una imposició per a casos que es qualifiquen d'"alta conflictivitat", un qualificatiu darrer del qual s'hi amaguen molts casos de violència de gènere en la parella, i en d'altres cap als fills i filles.

La vicepresidenta de Dones Juristes Themis, considera que no existeix mala fe al darrere d'aquestes decisions sinó desconeixement, i apunta que "La manca de norma de referència i el desconeixement de la figura, que és importada i s'està tractant de mantenir amb calçador, fa que es despistin".

Així, des dels seus inicis ha estat una figura molt controvertida i amb força crítiques des dels moviments feministes²³, ja que s'ha observat com sovint fan ús de la falsa SAP per a atorgar custòdies a un pare maltractador i "arrencar²⁴" els fills i filles de la seva mare.

²³ Cabrera, Elena. (2019). "La nueva figura del coordinadora parental en los divorcios depierta objecciones feministas y adhesions en juezes". Eldiario.es. (en línea) : https://www.eldiario.es/nidos/coordinador-divorcios-objecciones-feministas-adhesiones_1_1393643.html

²⁴ Aquest "arrencament" d'un fill/a de la seva mare, com diria Palmeron, és un acte de violència que, per descomptat, no vetlla per l'interès superior dels i les infants.

D'altra banda, la recent investigació *Violencia institucional contra las madres y la infancia*²⁵, que analitza el fenomen d'aquesta tipologia de violència i l'aplicació de la falsa SAP, assenyala que els estereotips de gènere que existeixen sobre les dones que denuncien, i també en alguns casos cap als fills i filles, contribueixen a la creació d'una imatge de les mares com a obstaculitzadores de la relació paternofilial, que infligeixen sofriment cap als seus fills i filles i que són incapaces d'oferir la cura adequada ja que només atenen els seus propis interessos.

En l'anàlisi de sentències que s'ha realitzat per a l'estudi del ministeri s'han trobat resolucions en les quals s'imposa una "teràpia familiar" o "intervenció familiar", explícitament obligatòria o plantejant-la com una suposada recomanació, però subjectant a la seva realització efectes jurídics, com recuperar el contacte amb els seus fills i filles. L'estudi també recull que en el 80% de les sentències analitzades s'invoca a la falsa SAP amb estratègies diverses:

- Invocació explícita
- S'oposa a la concessió de mesures de protecció
- Es dubta de la credibilitat dels nens, nenes i adolescents
- S'interpreten les denúncies de la mare com un risc per als fills

La investigació ha recordat que aquesta figura sorgeix de la mà de Richard Gardner, el creador de la falsa SAP, qui la va recollir en nombroses publicacions on s'autoeditava a través de la seva pròpia editorial *Creative Therapeutics*, i considera que resulta pràcticament inseparable del marc interpretatiu de la falsa SAP. Finalment, ha conclòs que aquesta figura de la coordinació parental no sols contribueix a la legitimació de la falsa SAP sinó que, tal com assenyala l'Associació de Dones Juristes Themis i l'Associació de Psicologia i Psicoteràpia Feminista, com a sistema alternatiu de resolució de conflictes comporta la seva imposició en els procediments de família, sense que existeixi regulació sobre els requisits dels i les professionals que exerceixen aquesta funció ni mecanismes de control sobre aquests/as, encarint, al seu torn, l'accés a la justícia per als progenitors, ja que són –habitualment– els encarregats d'abonar els honoraris.

Referent a la falsa SAP convé recordar que en l'àmbit internacional ha estat rebutjada per la Relatora Especial sobre violència contra la Dona en cinc ocasions²⁶, i el Grup d'Expertes de les Nacions Unides, ha instat al Govern espanyol a garantir que els

²⁵ Ávila, Débora (et. al):. *Op. Cit.* p.94

²⁶ *Relatora Especial violencia contra las mujeres y las niñas*. United Nations, Human Right Special Procures, Recuperat de: <https://www.ohchr.org/es/special-procedures/sr-violence-against-women>

tribunals superin els prejudicis contra les dones i apliquin un enfocament centrat en els infants i el gènere, i conclouen que l'aplicació de la falsa SAP constitueix una vulneració dels drets humans de les dones i dels infants.

En l'àmbit estatal, la Guia Pràctica de la Llei Orgànica 1/2008 aprovada pel Grup d'Experts en Violències de Gènere del Consell General del Poder Judicial, l'anomenada SAP no ha estat reconeguda per cap associació professional ni científica, havent estat rebutjada la seva inclusió en els grans sistemes de diagnòstic de salut mental mundials. En aquest marc d'intervenció és on se situa la figura de la coordinació parental, una altra eina de la falsa SAP.

Abans de seguir, considero important aclarir que en aquest treball es parlarà de progenitor custodi, la mare, i progenitor no custodi, el pare, ja que per la meua experiència, en la majoria dels casos en què s'ha aplicat la coordinació parental el vincle formal sanguini entre progenitors i fills i filles ha estat aquest.

2. Orígens i desenvolupament de la figura.

2.1. D'on va sorgir? Com? Per quines iniciatives?

La coordinació de parentalitat té els seus orígens als EUA a la dècada dels anys noranta del segle XX, en concret als estats de Luisiana, Colorada i Oklahoma, essent aquest últim, l'any 2001, el primer on hi va tenir desenvolupament normatiu. Sota diferents noms (*special master, wisepersona, family court advisor, miadoator-arbitrator o parenting plan coordinator*) va sorgir, teòricament, com un nou procediment per a resoldre casos d'alta conflictivitat²⁷ després d'una ruptura de parella amb fills i filles *menors* d'edat a càrrec. Dels estats indicats d'EUA, es va exportar al Canadà i Argentina, i després a Espanya, de la mà de la Fundació Filia d'Empara al Menor.

La figura emergeix en un context caracteritzat per un elevat nombre de divorcis i una creixent demanda de la custòdia compartida, segons Francisca Fariña, impulsora d'aquesta figura, i altres en "*El coordinador de parentalidad un anàlisi de las resoluciones judiciales en España*"²⁸.

²⁷ El terme *alta conflictivitat* pot ser utilitzat per amagar casos de violència masclista dintre l'entorn familiar.

²⁸ Fariña, F., Parada, V., Novo, M. y Seijo, M. (2017). *El Coordinador de Parentalidad: Un análisis de las resoluciones judiciales en España*. *Acción Psicológica*, 14(2), 157-170. (en línea): <http://dx.doi.org/10.5944/ap.14.1.21346>

Segons la Fundació Filia *“El coordinador parental es una nueva herramienta auxiliar del Juez que nace para velar por el verdadero Interés Superior del Menor en las rupturas familiares de Alta Conflictividad”*. El Pla d’Estudis del Curs d’Expert en Coordinació Parental certificat per la Fundació Filia, indica que *“La coordinación de parentalidad es un proceso alternativo obligatorio de resolución de conflictos, para conseguir el cumplimiento de las visitas y estancias de menores con los progenitores no custodios en las ejecuciones de alta conflictividad”*.

La primera resolució judicial a tot l’Estat Espanyol en utilitzar aquest terme, atès el CENDOJ, va ser dictada per l’Audiència Provincial de Barcelona en 2013 i confirmada pel TSJ de Catalunya en el recurs de cassació en 2015²⁹. Aquesta resolució es va dictar en el marc d’un pla pilot portat a terme pel Centre de Mediació del Dret privat de Catalunya, on les parts s’adherien voluntàriament al nomenament del coordinador parental, per part del magistrat de l’audiència provincial de Barcelona Pascual Ortuño, qui més tard estendria l’aplicació d’aquesta figura a la seva secció.

Entre els seus defensors es troben també posicions tradicionals en relació amb la família, de contingut negacionista de la violència masclista, com és la formació política Vox. En concret, Vox Majadahonda va defensar la figura del Coordinador Parental quan el PSOE del mateix municipi la va assenyalar la seva manca de regulació legal³⁰.

2.2. Està regulada la figura de la coordinació parental?

A l’Estat espanyol, la facultat de jutjar i executar el que s’ha jutjat, correspon a Jutjats i Tribunals, segons els arts. 24 i 117 de la Constitució i l’Art. 2³¹ de la Llei Orgànica del Poder Judicial -LOPJ-, i no existeix cap normativa que atorgui aquest poder a cap persona que no sigui jutge/essa o magistrat/da. De la mateixa manera, tampoc existeix cap regulació que reglamenti la professió de la coordinació parental, sinó que aquesta es troba en una situació alegal, no està regulada jurídicament³² pel dret espanyol.

²⁹Recurs de Cassació i extraordinari per infracció processal nº 102/2014. Tribunal Superior de Justícia de Catalunya. Recuperat de:

<https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/32e4d0c228a7faee/20150324>

³⁰ (2021) “Vox Majadahonda sale al paso de las informaciones del PSOE sobre el coordinador parental”. lavozdelaa6. [En línia] : <https://lavozdelaa6.es/vox-majadahonda-sale-al-paso-de-las-informaciones-del-psoe-sobre-el-coordinador-parental/>

³¹ D’acord amb el art. 2.1 LOPJ: *“1. El ejercicio de la potestad jurisdiccional, juzgando y haciendo ejecutar lo juzgado, corresponde exclusivamente a los Juzgados y Tribunales determinados en las leyes y en los tratados internacionales.”*

³² Només la Ley Foral 21/2019, de 4 de abril, de modificació i actualització de la Compilació del Derecho Civil Foral de Navarra o Fuero Nuevo ha introduït la coordinació parental (Art. 2, Ley 77).

Determinats sectors/doctrines impulsors de la figura, defensen que la coordinació parental rau en els plans de parentalitat, l'objectiu dels quals és regular l'exercici de les potestats parentals. Tanmateix, ni la llei catalana ni cap de les autonòmiques admet que un professional diferent del jutge/essa intervingui en la resolució de conflictes amb disputes o tensions, on hi pugui haver perjudicis per a nens, nenes i adolescents.

2.3. Qui pot ser coordinador/a parental? Quina formació ha de tenir? Estan formats en gènere i violències masclistes?

Tot i la manca de regulació jurídica, la irrupció d'aquesta figura ha comportat l'aparició d'una oferta formativa de títols d'expert en coordinació parental. Algunes universitats privades han creat cursos d'expert en coordinació parental, que ofereixen a titulats/des de disciplines tan diverses que van des de dret, psicologia o treball social. El primer postgrau d'Expert en Coordinació Parental en Espanya, va ser creat al juny del 2018 per la Fundació Filia, en col·laboració amb la *Universidad Rey Juan Carlos*, la *Universidad Católica de Murcia* i la *Universidad Europea Miguel de Cervantes*, i anava dirigit a psicòlegs, advocats, treballadors socials, mediadors, educadors o terapeutes. D'entrada, d'una banda, resulta, si més no, curiós, que es promogui entre aspirants que provenen de formacions tan disperses, que de base només comparteixen el context judicial de les actuacions i, d'altra banda, sobta que no s'exigeixi cap mena de formació en violències masclistes i/o de gènere cap a nens, nenes i adolescents.

Entre les diverses formacions³³ que s'oferten, s'hi poden trobar les següents, que van des d'un màster de 1.500 hores a un curs de 375 hores en línia:

- *Máster en Coordinación Parental y Mediación Familiar*, 1500 hores de formació en línia, 60 crèdits. Per a professionals de la Psicologia, el Dret, el Treball Social, i l'Educació.
- *Experto en Coordinación Parental*, 625 hores de formació en línia. Per a professionals de la Psicologia, el Dret, el Treball Social, l'Educació i les Ciències Socials.
- *Curso Universitario de Coordinación Parental*, 375 hores de formació en línia. Dirigit a tots els professionals i persones majors d'edat amb interès de formar-se en Coordinació Parental.

³³ Master en Cordinación Parental. Fundación Filia de Amparo al menor. Recuperat a: <https://coordinadorparental.org/formacion/>

A més, entre el professorat d'aquests cursos de postgrau no oficial es troben figures grans defensores de la falsa SAP, el qual està totalment desaconsellat pel mateix Consell General del Poder Judicial.

En concret, un membre del professorat del postgrau que s'imparteix a la URJI, José Manuel Aguilar Cuenca, és un ferm defensor de la SAP, com podem veure en els seus llibres recentment publicats com *SAP. Síndrome de alienación parental. Hijos manipulados por un cónyuge para odiar al otro (2006)*, o *Con mamá y con papa. El autor del SAP nos trae el libro de la custodia compartida (2006)*.

Així les coses, aquests postgraus d'expert en Coordinació Parental es deixen en mans de formadors i formadores que en certa manera, promouen la diagnosi de la falsa SAP i intervenen en casos on s'ha diagnosticat als fills o filles amb aquesta síndrome inexistent, el que indueix a pensar que podria ser una nova manera de portar la SAP als jutjats.

Considero que el sistema judicial no està tenint en compte la importància de que les persones que actuen com a coordinadors/es parentals tinguin formació en gènere, violències masclistes i amb intervenció amb infants i adolescents, ja que com menciona la presidenta de l'Associació de Psicologia i Psicoteràpia Feminista a l'informe de Themis, "les intervencions psicològiques aparentment neutres podrien incorporar biaixos androcèntrics amb perjudici per a la salut emocional de les persones implicades, especialment dones, fills i filles".

2.4. A quina problemàtica venen a donar resposta?

L'argument principal que s'utilitza entre els seus promotors és que els jutges i jutgesses manquen d'instruments per a resoldre les execucions d' "alta conflictivitat" derivades d'incompliments de règims de visites i defenen que aquests nous professionals seran especialistes en resoldre aquesta "conflictivitat", alliberant als Jutjats d'aquesta tasca.

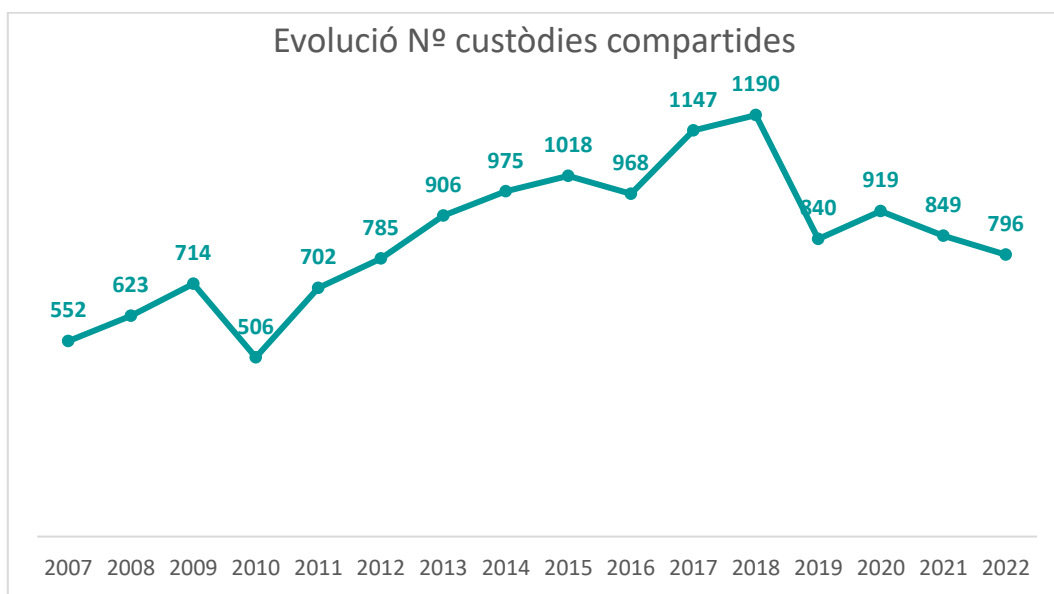
Tanmateix, com hem vist, aquesta nova figura pot vindre del món del Dret, però també de l'Educació o d'altres formacions de Ciències Socials, per tant, resulta difícil de comprendre com aquestes persones esdevindran especialistes.

Un altre motiu determinant de l'origen de la coordinació de parentalitat és la sobrecàrrega de treball als jutjats a causa de l'augment de les custòdies compartides i a l'incompliment d'aquestes. Tanmateix, si es tracta de descarregar la feina als Jutjats, em pregunto per què no es reforcen els recursos públics ja existents o es contracten més jutges/jutgesses.

Els Punts de Trobada Familiar (en endavant PTF) – recurs administratiu “neutral” on facilitar i supervisar el compliment del règim de visites, prevalent sempre l’interès de l’infant i la seva protecció- es van crear a mitjans dels anys noranta, responent a la necessitat, principalment judicial, de garantir el compliment de les resolucions judicials que disposaven els règims de visites en els assumptes de família.

Llavors, si existeixen ja recursos públics per a resoldre aquest tipus de conflictes com els PTF o els informes psicosocials, em pregunto per què no es reforcen aquests recursos públics en lloc de crear-ne de nous privats, o sí els jutjats tenen una sobrecàrrega de feina, per què no es contracten més jutges/jutgesses.

La situació no ha estat sobrevinguda. S’ha realitzat una cerca al CENDOJ, de les sentències on apareix el terme custòdia compartida a Catalunya, entre els anys 2007 i 2022, i com podem observar a la següent taula, en un període de deu anys s’ha duplicat el nombre de custòdies compartides atorgades, passant de 552 al 2007 a 1.147 al 2017 i 1.190 al 2018. Així doncs, és una qüestió que ve de lluny.

Gràfic 2: Evolució nombre de sentències amb el terme custòdia compartida

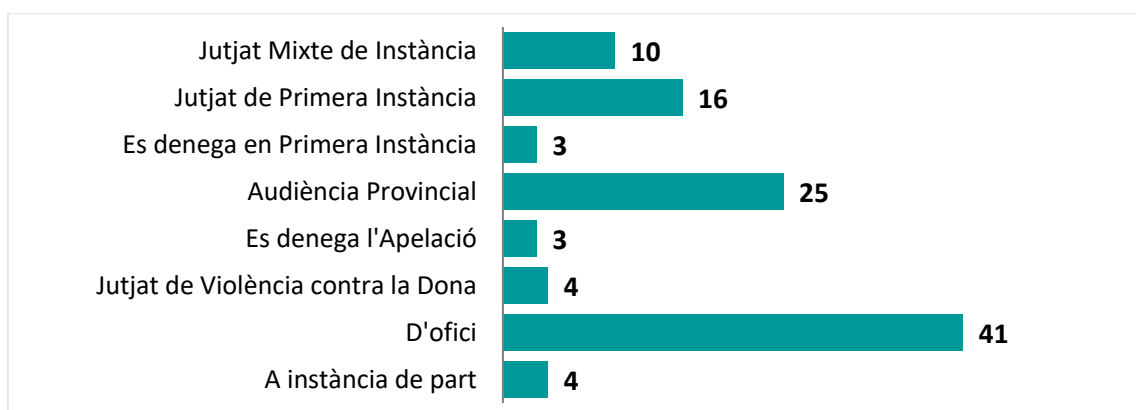
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del CENDOJ

Així les coses, l’increment de les custòdies compartides no ha estat sobrevingut, es deu, d’una banda, a una major implicació de la figura paterna en la criança, però d’altra, a una manera sistemàtica per part de la justícia de designar la custòdia compartida. La custòdia compartida, allí quan és imposada, afavoreix l’ocultament o la pervivència de la violència de gènere, assegura Encarna Bodelón a *La custodia compartida desde un análisis de género: Estrategias machistas para invisibilizar la violencia en las rupturas*

familiars, tema que no entraré aquí però que ens donaria per a un altre treball final de màster.

2.5. Com i quan s'activa?

La coordinació es pot activar tant si ho demana el jutge o jutgessa com alguna de les parts, sempre dependrà de la formació d'aquests en perspectiva de gènere i el coneixement del funcionament d'aquesta figura. En la següent gràfica es mostren les dades que recull l'informe de Themis.

Gràfic 3: Òrgan que designa la coordinació parental.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Informe de Themis

L'informe recull quatre resolucions on la coordinació de parentalitat s'acorda directament per un Jutjat de Violència sobre la Dona, en la majoria dels casos es designa d'ofici i només en quatre casos a instància de les parts.

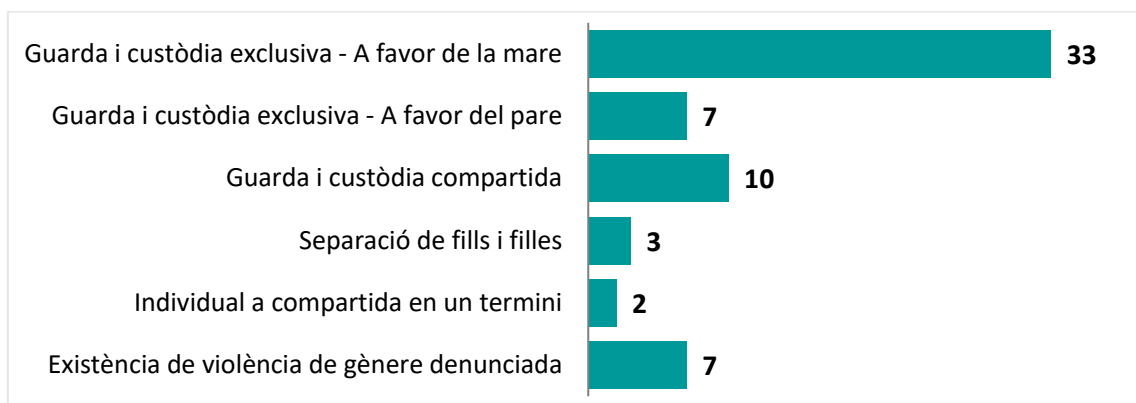
2.6. En els interessos de qui vetlla?

Segons els i les defensores d'aquesta figura es vetlla per l'interès superior dels i les infants, però com hem vist, la legislació específica sobre violència de gènere ha reconegut clarament que "l'interès superior dels i les menors" és incompatible amb la presència de violència de gènere directa o indirecta cap als menors i que, per tant, ha de tenir efectes clars en la guarda i custòdia del cònjuge que exerceix la violència³⁴.

A més, segons l'informe de Themis, es designa principalment quan hi ha establerta una guàrdia i custòdia a favor de la mare. D'aquí es dedueix que "l'objectiu prioritari de la

³⁴ Bodelón, Encarna, (2012) a *La custodia compartida desde un análisis de género: Estrategias machistas para invisibilizar la violencia en las rupturas familiares*, pp. 131-154

seva intervenció està relacionat principalment en garantir la relació paterno-filial". Observem les dades sobre guarda i custòdia en la següent gràfica.

Gràfic 4: Forma de guarda i custòdia establerta quan s'acorda la coordinació parental.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Informe de Themis

Si s'aplica aquesta figura sense investigar abans si el que hi ha al darrere de la suposada conflictitat en realitat és una situació de violència, el que possiblement es fa és revictimitzar més encara tant a la dona com als fills i filles.

2.7. Qui es fa càrrec de les despeses?

La despesa, equivalent a una consulta psicològica privada (entre els 60 i 80 euros l'hora), l'assumeixen, en la majoria dels casos, els progenitors a parts iguals.

En la gran majoria de les sentències que analitza l'informe Themis no es descriu la forma de pagament establerta en què s'efectuarà, però entre les que sí que es menciona, és a parts iguals entre les parts. Pel que fa a l'import, algunes sentències especifiquen els preus d'aquest servei que no s'ofereix al sistema públic i altres recullen l'obligatorietat de demostrar una provisió de fons que en alguns casos arriba fins als 45.000 euros. La imposició d'aquest sobre cost ha suposat que algunes parts hagin hagut de demanar un préstec davant la impossibilitat econòmica de pagament.

2.8. Quines facultats s'està atorgant al coordinador parental?

Si bé en un principi l'objectiu d'aquesta figura és la coordinació parental en una situació de resolució de conflictes adreçada als fills i filles, on un professional atén a les famílies amb l'objectiu d'implantar un pla de parentalitat, la realitat, en la majoria dels casos, és ben diferent.

Com es pot observar a l'informe de Themis, a aquesta figura no només se li atorguen facultats decisòries i vinculants, quan en realitat, com ja hem vist, no pot exercir en nom de la justícia, sinó que també té accés als informes dels serveis socials, de l'escola o centre de salut, i accedir a l'expedient judicial. Aquest accés a la informació, per part del coordinador parental, pot vulnerar el dret de l'infant a la seva intimitat.

En molts casos, se li anomena "figura auxiliar del jutge" però, pot una persona sense formació jurídica, amb un postgrau d'unes hores, actuar en nom de la justícia?

2.9. No existeix ja la mediació?

La principal diferència entre la figura de la coordinació parental i la mediació és el principi de voluntarietat d'acord.

Els processos de mediació poden tenir un major grau de compliment en tant que ambdues parts, a més que accedeixen de manera voluntària, troben ateses les seves reivindicacions. Igual passa amb infants i adolescents, els quals facilitaran el compliment de les mesures adoptades quan se sentin que formen part del procés i de la resolució.

Tanmateix, en casos de violència de gènere, denunciada o no denunciada, demostrada o no demostrada, ni la mediació ni la coordinació parental són adequades. De fet, al *Documento base para el desarrollo de la coordinación de parentalidad*⁶⁵, indica que no es pot aplicar en casos de violència de gènere, però a la pràctica, si no es detecta, ni s'investiga, s'acaba aplicant bé sigui la mediació o la coordinació parental.

3. Presència de la coordinació parental a l'Estat Espanyol

La coordinació parental és una figura que s'utilitza en diverses comunitats autònomes, però sobretot a Catalunya i al País Valencià. Com veiem a la taula següent, del total de les 443 sentències on es menciona el terme coordinació parental del conjunt de l'estat espanyol des de 2015, 200 han estat a Catalunya i 125 al País Valencià, el que significa que aquestes dues comunitats representen el 73% de les sentències, dada que no és representativa del conjunt de la població real. Si l'estat espanyol té 47 milions d'habitants, Catalunya en té 7,5 milions, és a dir, un 15% i no un 45% que representen

³⁵ Rosales, Manuel: *Documento base para el desarrollo de la coordinación de parentalidad. I forum de expertos para el desarrollo de la coordinación de parentalidad y la gestión de la alta conflictividad familia*. Universidad de Vigo, Santiago de Compostela, 2019. Disponible en <https://www.coppa.es/gestor/uploads/programas/DOCUMENTO-BASE-CP.pdf>

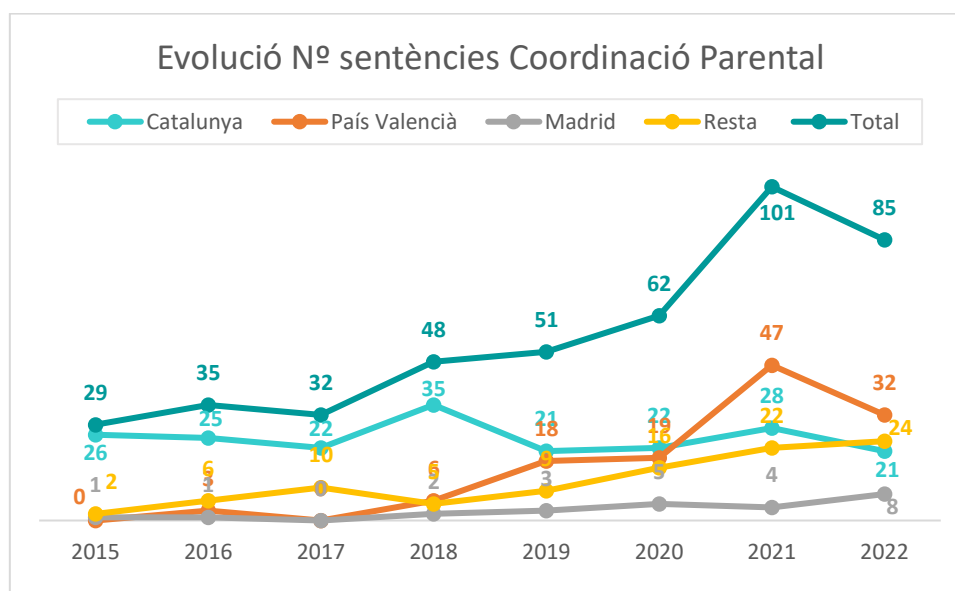
les sentències de coordinació parental. Per la seva banda, el País Valencià té 5 milions d'habitants, és a dir, prop d'un 10% sobre el total i no un 28% com representa.

Nº sentències	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Total
Catalunya	26	25	22	35	21	22	28	21	200
País Valencià	0	3	0	6	18	19	47	32	125
Madrid	1	1	0	2	3	5	4	8	24
Resta	2	6	10	5	9	16	22	24	94
Estat espanyol	29	35	32	48	51	62	101	85	443

Taula 2: Evolució del nombre se sentències on es menciona el terme coordinació parental per CCAA

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del CENDOJ

Pel que fa a l'evolució, en la gràfica 4 podem observar diversos aspectes. D'una banda, si bé a Catalunya el nombre de sentències per any es manté més o menys estable des que va sortir en 2015, en el conjunt de l'estat espanyol s'observa una tendència alcista en l'ús d'aquesta figura que gairebé s'ha triplicat, passant de 29 casos en 2015 fins a 101 en 2021 i 85 en 2022. Aquest creixement no és degut a un major ús d'aquesta figura a Catalunya, com ja deia a l'inici, ja què al principi el 90% dels casos eren en aquesta comunitat autònoma, sinó a una expansió del seu ús i a un increment al País Valencià, Madrid i a la resta d'autonomies.

Gràfic 5: Evolució nombre de sentències

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del CENDOJ

Tot i que l'ús a Catalunya d'aquesta figura s'ha mantingut força estable en el temps, aquesta continua sent la comunitat autònoma, per darrere del País Valencià des de 2020, on més presència té. Com veurem més endavant, això és degut al fet que aquesta

figura va néixer a Catalunya impulsada pel Pascual Ortuño, qui encara tot i estar retirat, va deixar instaurada una manera de processar i hi té molta presència.

A Catalunya, segons les dades del CENDOJ, del total de les 200 sentències, 124 corresponen a la secció 12, és a dir, el 62%, i 43 a la secció 18, el 22%. Gairebé el 90% de les sentències on apareix el terme coordinació parental es dona a les seccions 12 i 18 de Barcelona.

A la secció 12, amb 124 sentències, els ponents amb més presència, és a dir que apareixen almenys en 10 sentències són dos, en primer lloc, Jose Pascual Ortuño Muñoz amb un total de 54 sentències, seguit de Raquel Alastruey Gràcia que apareix en 27 sentències. Pel que fa a la secció 18, amb 43 sentències, els ponents amb més presència són Francisco Javier Pereda Gamez que apareix en 15 sentències i Maria José Perez Tormo, que apareix en 10.

Aquesta figura de Pascual Ortuño de la secció 12 de Barcelona, que representa una quarta part del total de sentències del territori català, és precisament l'home que va importar aquesta figura a l'estat espanyol. Per això, entre altres motius, s'utilitza més a Catalunya que a la resta de l'estat. L'analitzaré amb més profunditat en les següents pàgines.

4. La coordinació parental en altres països

El segon informe de Themis també fa una mirada a altres països i ens mostra com aquesta figura no és d'aplicació pacífica a cap lloc on s'ha implantat.

Als Estats Units, la figura està regulada en algun dels seus estats, el més antic des del 2021, sota el nom "coordinador de criança". La finalitat és la intervenció en problemes d'alta conflictivitat en casos de custòdies i visites de fills i filles. Tanmateix, l'obligatorietat per a les parts de l'acceptació de la designació judicial d'aquesta figura és sempre qüestionada. En 2014, la Corte Judicial Suprema de Massachussets resolva el següent anul·lant el seu nomenament:

"El juez de primera instancia carece de poder para nombrar al coordinador de crianza sin el consentimiento de ambas partes, ya que la amplia autoridad otorgada al coordinador de crianza por el juez de primera instancia constituía una delegación ilegal de autoridad judicial".

D'altra banda, al Canadà, aquesta figura de "coordinador de criança" es defineix com un àrbitre de pares separats o divorciats en conflicte, i té una primera fase de mediació i una segona d'arbitratge. En Ontario només es pot designar si les parts ho van pactar en

conveni de separació, i sembla que els jutges/jutgesses no poden imposar-lo, han de comptar amb el consentiment de les parts.

Una qüestió que tenen en comú tant EUA, Canadà com l'Estat espanyol és la no confidencialitat, ja que aquesta pot interferir en les llibertats civils, en el dret a un judici i en la privacitat.

Finalment, en Argentina també s'estan portant a terme experiències pilot com en el cas espanyol. I en Europa, als Països Baixos s'ha trobat una figura sota el nom "*Guardian ad Litem*", però que no té res a veure amb la coordinació. Aquesta figura utilitza la tècnica de la mediació i tracta exclusivament amb els infants d'entre 3 i 17 anys que els seus pares s'afronten a un procés de divorci o separació, per a preparar-los davant d'aquesta situació i que expressin les seves necessitats.

Així les coses, s'observa que en cap lloc que s'estigui fent servir funciona bé, que no és un instrument útil després d'una ruptura i que en la majoria dels casos que s'ha aplicat ha estat per obligació. S'està emprant per a obligar a anar amb els pares, en molts casos maltractadors, a fills i filles que no ho volen i apliquen per aconseguir-ho teràpies de la por, amenaça i coacció.

Capítol II: L'experiència de la coordinació parental: una anàlisi detallada mitjançant les veus de dones, mares i juristes, obligades a fer-la

En la informació obtinguda a través de les entrevistes realitzades, totes les dones expliquen que la seva experiència amb la figura de la coordinació parental, directa o indirectament, ha estat en general negativa. Els adjectius que predominen són: perversa, terrible, desastrós, bogeria, salvatge, destrucció, imposició, desconfiança, complicada, coercitiu, multa, càstig, *carpetazo*, mercenaris, policia. A continuació es detallen els principals resultats de l'anàlisi:

1. Processos de revictimització

En primer lloc, és necessari assenyalar l'impacte que pot comportar, en el procediment judicial de les dones, quan a través de la coordinació parental es reproduïen estereotips i prejudicis de gènere i interseccionals sobre les violències masclistes i les dones que les pateixen. Aquest impacte empitjora la victimització primària que estan travessant i per això parlo de victimització secundària³⁶.

La totalitat de les professionals entrevistades manifesten l'actual reproducció de creences estereotipades sobre el rol de les mares i sobre les violències masclistes a l'àmbit judicial, fet que es corrobora amb els relats que les mares entrevistades comparteixen. Les advocades expressen que, des del moment en que les dones acudeixen a denunciar, des del moment "cero" en què les dones entren en contacte amb les institucions passant per l'actuació de la coordinadora parental, es produeixen processos de revictimització que s'expliquen de la següent manera.

1.1. Qüestionament del relat de les dones

Sorgeix de les entrevistes, com ja apuntava l'informe de Themis, que la figura de la coordinació parental qüestiona de manera reiterada el relat de les dones, però no el dels homes. Això genera un impacte discriminatori. La Júlia, per exemple, exposa que a tots els peritatges ha hagut de fer diversos tests de capacitats, de personalitat i de caràcter, per demostrar que té aptituds per tenir cura dels fills, el pare, per contra, no n'ha hagut de fer ni un. Les exigències vers les dones i els homes disten de tenir un tracte igualitari.

La Júlia també explica que tot i tenir un missatge de WhatsApp on la seva exparella li amenaçava de demanar-li la custòdia a canvi de diners, aquesta violència que rebia la

³⁶ Protocol Marc (2022) Op. Cit.

Júlia va ser invisibilitzada i el seu relat no es va tenir en compte a l'hora d'atorgar la custòdia.

L'imaginari social referent a les violències viscudes i el rol de les mares perjudica directament a les dones, generant-se així el qüestionament vers la situació de violència soferta. En aquest sentit, el testimoni de la Silvia esdevé del tot revelador. Ella va denunciar a la seva exparella per abusos sexuals cap a la seva filla de 3 anys, i tot i tenir un informe mèdic que li ho reconeixia, i que reconeixia que l'infant estava sofrint estrès posttraumàtic, el seu relat i el de la seva filla no van ser creguts, i se li van acabar girant en contra del seu testimoni. El gegant del patriarcat, a través de la coordinació parental i la resta d'agents implicats, van qüestionar el relat de la Silvia i el de la seva filla fins que van aconseguir que aquesta acabés perdent la custòdia del seu fill i filla i imputada per sostracció de menors. En preguntar-li com es va sentir durant el procés, relata el següent:

“Es un monstruo, un gigante ahí, que cómo derribas eso. Soy una hormiga ante un elefante.”

L'estigma i el qüestionament apareix també a l'hora de prendre decisions més quotidianes com és per exemple portar al dentista els/les infants o a l'hora de vacunar-los. La Júlia explica com la coordinadora la volia fer creure que no era possible el que estava dient:

“Ell havia per portar-lo a vacunar però clar, com que aquesta vacuna l'ha de pagar, jo vaig agafar hora i després ell no el va portar. I la coordinadora em diu: “T'has plantejat que potser ell és anti-vacunes?” Ostres doncs els hem vacunat tota la vida de tot. Saps què vull dir? Llavors tu dius, bueno, aquesta és la persona que si tu et rebotes molt, li fa un informe dolent al jutge sobre tu. I si calles, doncs tampoc serveix per res el que estàs fent.”

La Júlia afegeix que hi ha moltes coses que no les ha compartit amb la coordinadora perquè sap que se li girarien en contra.

En aquest qüestionament vers la dona juga un paper important la formació i sensibilització de les operadores jurídiques en gènere i drets de la infància. La totalitat de les professionals entrevistades fan explícita la demanda d'una formació continuada en perspectiva de gènere en aquest àmbit. Ara per ara, en paraules de Nati Veraguas directora de Dones amb Empenta, “El problema és que tenen zero perspectiva de gènere, però zero absoluta”.

1.2. Mancances de formació en gènere i drets de la infància i estereotips de gènere en les respostes jurídiques

Com en altres casos de persones que arriben davant la justícia penal, les dones que sofreixen violència s'enfronten a un entorn hostil i desconegut. En aquest cas, a més que les coordinadores i coordinadors de parentalitat, com ja hem vist parteixen de formacions molt diverses que poden ser des de la psicologia al dret, com també passa amb la majoria dels operadors jurídics, manquen d'una formació suficient en perspectiva de gènere i drets de la infància.

A totes les entrevistes realitzades, tant les juristes com les dones en situació de violència masclista, indiquen manca de formació i d'informació, problemes que reforcen greument la manca de confiança de les dones en tot el procés. La Marisa, molt en línia amb aquesta argumentació afegeix:

“I hi ha un problema de fons que són les oposicions a la judicatura, normalment els jutges i jutgesses és classe social mitja-alta. Tu acabes la carrera de dret i no et pots permetre 4 anys més estudiant. Normalment, són famílies conservadores, la judicatura és molt conservadora.”

D'altra banda, quan li preguntem a la coordinadora parental si se'ls hi exigeix formació en perspectiva de gènere, aquesta respon ràpidament amb un sí rotund, tot i que no ens explica en què consisteix ni tampoc quins són els mínims exigits. He tingut l'oportunitat de contrastar aquesta informació amb el Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya, i segons l'informe *Directrices de Buenas Prácticas del Coordinador/a de Parentalidad*³⁷, “El CP debe explorar y valorar posibles situaciones de violencia en la pareja y rechazar iniciar la intervención si no cuenta con formación y herramientas especializadas para gestionarlas eficazmente.”, tanmateix, en cap part del document s'especifica quina és aquesta formació adequada. En un Annex al final del document, es menciona de que ha de tindre Formació i coneixement sobre violència en la parella i familiar, entre d'altres, però no indica la necessitat de cap titulació oficial, ni d'un mínim d'hores de formació. Tampoc està reglamentada al *Documento base para el desarrollo de la coordinación de parentalidad*³⁸, i per tant l'exigència de la qual parla aquesta coordinadora no és tal.

Concloem, com ens han comunicat la totalitat de les entrevistades i com hem vist als documents oficials, que la manca de formació suficient en perspectiva de gènere i drets de la infància està molt present en la figura de la coordinació parental fet que explica i a la mateixa vegada promou inadequades actuacions a través del qüestionament a les

³⁷ *Directrices de buenas prácticas para el ejercicio de la coordinación de parentalidad*. Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya, Disponible a: https://psiaracopc.cat/wp-content/uploads/2021/06/2020_ACTUALIZACION_DIRECTRICES_DEL_COPC_PARA_LA_COORDINACION_DE_PARENTALIDAD-1.pdf

³⁸ *Ibídem*.

dones i de la reproducció d'estereotips i rols de gènere. En paraules de la Marisa "Tot el que no té perspectiva de gènere acaba reproduint violència."

Fruit d'aquesta manca de formació s'observa com encara hi són molt presents els estereotips de gènere en les respostes jurídiques. Per exemple, la Lucia Ortiz, jurista del grup de Recerca Antígona, explica com observa la presència encara d'aquests estereotips:

"Lavors els serveis tendeixen a què les exigències a la figura materna no són les mateixes que les exigències de la figura paterna, perquè socialment de fet no són les mateixes. Una mare, per molt que faci, mai serà una bona mare, i un pare, per poc que faci, sempre serà un gran pare."

La Nati Veraguas també observa la presència d'estereotips de gènere a través de la seva experiència:

"És també una visió molt patriarcal que les dificultats en la relació paterno-filial, en lloc de ser causa del pare, són causa de la mare. Aquesta també és el que passa en el tema de la SAP. El tema de la SAP, el que fa és responsabilitzar la mare, és a dir, protegir la figura paterna, com si les seves accions no tinguessin conseqüències, i el rebuig de les criatures sempre és causa de la mare."

Finalment, i per a evidenciar la importància de la formació en gènere entre el personal, la Júlia ens explica la seva experiència:

"Jo l'únic lloc on he sentit, l'únic lloc de tots els que he anat, el fet de poder explicar sense rebre... és aquí, al SIAD. Jo hi vaig anar plorant, al SIAD, però per la por que tenia del que jo estava dient que m'ho gressin en contra, de si soc jo la que instrumentalitza els nens. I quan vaig veure que no em feien això és que em va canviar la meva vida. Però és l'únic lloc. L'únic lloc. A nivell social també. Social i institucional. És així."

Davant doncs de totes aquestes vivències, podem observar una forta encara presència d'estereotips de gènere en les respostes jurídiques, que s'expliquen a través de la manca de formació suficient en perspectiva de gènere i drets de la infància, i que acaben exercint violència sobre les dones i infants.

La persistència de visions estereotipades sobre la violència de gènere i sobre les dones que la pateixen, és una manifestació de discriminació, que en la mesura que l'Estat no la combat i/o tolera, esdevé una manifestació de violència institucional. En aquest sentit, assenyala Rebecca Cook :

"Cuando un Estado aplica, ejecuta o perpetúa un estereotipo de género en sus leyes, políticas públicas o prácticas lo institucionaliza, dándole la fuerza y autoridad del derecho"

y la costumbre (...) Cuando un Estado legitima así un estereotipo de género, provee un marco legal para facilitar la perpetuación de la discriminación en el tiempo y a través de diferentes sectores de la vida y la experiencia sociales”.

2. L'aplicació de la falsa SAP

Les Nacions Unides, a través de les successives relatores, han advertit des de fa temps que la utilització de la falsa SAP està estesa als sistemes de justícia al llarg i ample del planeta i que se sol utilitzar per a emmascarar i encobrir la violència de gènere i la violència sexual intrafamiliar que viuen molts nens i nenes³⁹.

“En la coordinació de parentalidad se aplican métodos similares a los utilizados en la terapia del Síndrome de Alienación Parental”, és una de les grans conclusions del segon informe de Themis, i al llarg d'aquest treball ho he pogut comprovar. En l'actuació de la coordinació parental, trobo una continuïtat d'aquest patró, ja que aquests entenen que el bé superior de l'infant consisteix en prioritzar el manteniment del contacte amb el pare, per la qual cosa els i les coordinadores, en lloc d'apartar-los d'una possible violència, cedeixen visites i custòdies alhora que responsabilitzen a la mare de la situació que està vivint. Ho he vist a través de l'experiència de les advocades i del relat de les dues mares entrevistades, acusades de falsa SAP, relats que corroboren el que ja va comprovar la recerca de Themis, la tesi de Reyes, i el recent informe del Ministeri d'Igualtat sobre Violència Institucional, que assenyala la invocació de la falsa SAP en informes pericials, informes psicosocials, informes dels serveis de la infància i informes dels punts d'encontre, i dels i les coordinadores parentals.

La Silvia explica en primera persona com la falsa SAP es continua utilitzant per qüestionar el relat de les dones i fer-les responsables:

“En una entrevista mi hija expresa lo que le hace su padre, y le preguntan, ¿Esto quién te lo ha dicho? ¿Te lo ha dicho tu madre? Y mi hija dice, no, no lo digo yo. (...) Luego en el informe lo único que hacen es poner el foco en mí, decir que la niña tiene un contagio de discurso materno y que, por mi parte, hay una preocupación excesiva. (...) Y a partir de ahí lo que pasa es que la coordinadora hace como tres informes. Cada tres meses hace unos informes. Y en los informes es: La madre no colabora en el proceso. Lo torpedea. El padre es maravilloso. La madre obstaculiza la relación paternofiliar. La madre instrumentaliza a los niños.”

³⁹Relatora Especial violencia contra las mujeres y las niñas. United Nations, Human Right Special Procures Recuperat de: <https://www.ohchr.org/es/special-procedures/sr-violence-against-women>

En aquest sentit, cal assenyalar la manca de fonamentació suficient dels informes de les coordinadores parentals. Per exemple, dels informes de la coordinadora parental de la Silvia, s'observa una doble vara de mesurar entre tots dos progenitors. En mig any, al pare l'ha entrevistat en dues ocasions, arran de les quals conclou que aquest presenta bona predisposició en tot el procés. Per contra, la mare que s'ha citat amb ella tres cops, és jutjada de manca de consciència, manca d'empatia i manca de capacitat d'autoreflexió. L'informe conclou expressant literalment que existeixen "interferències maternes" i una deficient facilitació que repercuteix greument en els menors.

Totes aquestes terminologies són derivats de la falsa SAP, que s'utilitzen per acabar culpabilitzant a la mare de la situació actual. La Silvia comparteix el que va viure en el moment en què va fer públic el que estava passant a l'interior de la seva llar:

"Pero, al final, casi siempre detrás de todo esto, no es que no se quiera ver, es que se quiere tapar. Se quiere invisibilizar. Porque tienen la ideología de lo que pasa en casa se queda en casa. Y a la que tocas el ámbito privado, es como te atreves, ¿no? Como mujer tú tienes que deberte al hombre. Ya está."

Tot i que, com ja s'ha mencionat anteriorment, la falsa SAP no té cap aval científic, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) no la reconeix com a malaltia mental i la Llei Orgànica 8/2021, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència prohibeix el seu ús, aquesta continua aplicant-se però amb altres noms. La Marisa argumenta que:

"L'error de treure la SAP en la llei de violència masclista, és no posar la cueta de " y otros síntomas similares". La SAP és violència institucional, entesos, però i la preocupació mòrbida? Li canviem el nom i després el masclisme se'n va per una altra banda."

La Lucia Ortiz també està cansada de veure casos de falsa SAP, exposa que el veu cada dia, i sentència:

"Una vegada apareix, un SAP en qualsevol de les seves formes, en un procés judicial, ja tot el que ve després està contaminat."

En el mateix sentit, es posiciona l'informe sobre *Violencia institucional contra las madres y la infancia*, evidenciat que "las decisiones de los juzgados de familia, en su intento por salvaguardar la figura paterna, otorgan a los hombres un arma muy poderosa: ponen a su disposición las instituciones, el derecho de familia y el argumento del falso SAP (refrendado por su utilización institucional) para dañar a la mujer, abriendo secundariamente la puerta para que este daño se extienda también a las hijas e hijos, lo que incrementa, a su vez, el sufrimiento de la madre."

La Lucia també afegeix que afegeix:

“En comptes dels interessos de la infància i l'adolescència, que són precisament els que ells han de defensar, es deixen arrossegar per aquest estereotip propi de les mares, perquè tothom sap que el SAP, el poden exercir mares i pares, però sempre s'utilitza en contra de les mares, perquè pesa molt més el síndrome de la mare maliciosa, la mare possessiva, la mare que es pensa que els nens són seus, la mare aprofitada, que només vol diners, que les custòdies les vol per ella per un tema econòmic. Tot això pesa molt més en l'imaginari que la protecció real dels infants. I perquè jo sempre dic que en aquest país tenim un gran problema, i és que els drets de la infància s'interpreten sempre des de la figura del bon pare de família.”

Els promotors de la coordinació parental, igual que els de la SAP, parlen en termes de progenitor custodi o no custodi, en lloc de pare o mare, però com es desprèn de l'anàlisi, aquesta imparcialitat que volen demostrar només és aparent, ja que malgrat el vocabulari igualitari que intenten utilitzar, acaben considerant que són generalment les mares les que “manipulen” els fills i filles en contra del pare.

La Júlia també recorda la violència que havia de viure amb la coordinadora i els informes que redactava, on se la culpabilitzava, i corrobora amb un exemple molt concret el que exposava la Lucia abans:

“Llavors jo sempre anava amb el mòbil a la mà perquè no m'insultés - el meu exmarit. Llavors jo volia gravar, saps? I quan ell em veia amb el mòbil, ja no m'insultava. A vegades ni gravava, però només amb el mòbil ja no m'insultava. I davant dels nens, eh? “Què passa? Que no t'ha follat el teu amic aquest cap de setmana?” I jo si ho gravava i li ensenyava a la coordinadora, el que sortia a l'informe era... “La mare es passa el dia buscant proves, fent vídeos, etcètera.” Jo sentia que no em podia defensar.”

En una altra ocasió, explica la Júlia, la coordinadora aprofundia en la discriminació cap a la mare en una situació en què ella considera que el pare havia posat en risc els fills:

“Dic, perquè tu t'has d'interessar per saber si aquestes situacions passen o no passen, si es posen en perill. I em diu “La meva feina no és aquesta, no els hi he preguntat als nens. Però bueno, estan amb el pare, doncs tu no t'hi has de posar.” Saps? I llavors eres una històrica sobreprotectora, que no li deixes exercir el seu paper de pare quan els nens estan amb ell.”

De les paraules de la Júlia observem les diverses maneres de fer referència a la falsa SAP. Davant d'aquesta posició, la Júlia reconeix que hi ha moltes coses que no ha dit per por a rebre acusacions:

“Acusar-me obertament de SAP no ho ha fet. Però també he sigut molt curosa perquè no m’ho hagi fet i moltes coses no les he pogut dir. Jo, en un judici, aquestes coses que escriuen els meus fills “no vull anar a casa del papa perquè em pega”, no ho he presentat mai perquè em diran que això els he fet escriure jo. Ja ho sé.”

La coordinació parental doncs esdevé un mecanisme d'amenaça i sanció que garanteix el silenciament d'allò que expressen infants i adolescents.

Com ens comenta la Nati Veraguas, “els nens i nenes de normal volen estar amb els seus pares i mares, i si no volen, per alguna cosa és”, i això és el que s’ha d’investigar. El problema ve aquí quan no es veu el que pot estar passant i llavors es converteix en una vulneració sistemàtica dels drets humans a la infància i a les seves mares mitjançant l’ús de la SAP.

L’aplicació de la falsa SAP, disfressa d’aparent intervenció professional tot un ventall d’estereotips de gènere i interseccionals sobre les dones que demanen accés a la justícia i protecció pels seus fills i filles davant les violències masclistes⁴⁰, ja que darrere de la SAP hi ha una violència contra la dona i el mite de que les dones som perverses.

3. Paradigma familiar i dret superior de l’infant. Tensions i resolucions en l’àmbit judicial català

El nostre ordenament jurídic disposa d’importants institucions per a la protecció dels i les infants, víctimes de violència de gènere en l’àmbit de la relació de parella. Una de les més significatives és la pàtria potestat, l’art. 154 del CC defineix la forma en que el pare i la mare han d’exercir els seus drets-deures relacionats amb la mateixa: “*velar por ellos, tenernos en su compañía, alimentarlos, educarlos y procurarles una formación integral*”.

Tanmateix, molts cops la pàtria potestat es contraposa, en lloc d’harmonitzar-se, amb l’interès superior d’infants i adolescents, un dels principis que ha de ser prioritari i bàsic en dret. Cal tenir present que la pàtria potestat, institució del dret romà, té els seus orígens en el *patern familias*, on la dona i els fills i filles eren propietat de l’home, és a dir del pare, i devien obediència a les seves decisions. I avui en dia continua articulante-se mentalment des d’aquell lloc, i per tant és un “dret” que continua entès com quelcom absolut, que és inqüestionable i que costa molt que els operadors jurídics, jutges i

⁴⁰ Ávila, Débora (et. al):. *Op. Cit.* p.94

jutgesses, visualitzen aquest dret superior de l'infant com quelcom realment verídic que pugui trencar amb aquesta pàtria potestat.

Les expertes argumenten com encara avui dia costa molt plantejar-se que la “patria potestat” no és un dret absolut. La Nati Veraguas exposa com el paradigma familiar se sobreposa al dret superior d'infants i adolescents:

“El problema dels coordinadors de parentalitat és que són una gent que està veient els conflictes des d'una perspectiva només familiar. Sense perspectiva de gènere i sense tindre coneixement dels efectes de la violència. Llavors ho viuen tot com un conflicte, diguéssim, entre dos adults que es porten fatal, i que això repercuteix en els nens.”

La Nati afegeix que es guixa de conflictivitat quan el que hi ha al darrere és una ruptura i en molts casos una situació de violència masclista, “La família està trencada, com que coordinació?”

Fins que no es visualitzi que la pàtria potestat, és un dret, però per sobre s'ha d'incorporar la veu dels nens i nenes i els seus interessos, aquest abús del dret permetrà continuar exercint violència, i les conseqüències de tot allò és el patiment dels i les infants.

S'observa com les construccions ideològiques sobre la família influeixen en els i les operadores jurídiques per a la determinació de l'interès del menor, i en els casos analitzats el manteniment de la família es sobreposa per damunt del dret superior d'infants i adolescents.

4. Valoració de la presa de declaració a nens, nenes i adolescents

Com ens diuen les advocades i les mares exposen en primera persona, sovint no se'ls hi pregunta als nens i nenes el què volen, o per què no volen veure al seu pare. En un dels casos analitzats s'observa com, tot i ser dues adolescents, les filles en comú, tampoc se'ls hi va fer gens de cas ni es va tenir en compte el seu relat. La Nati Veraguas explica:

“El que van fer és citar a pare i mare i treballar conjuntament amb pare i mare perquè la mare, entre cometes, forcés les nenes a anar al règim de visites. Però ella era una dona amb situació de violència masclista.”

Com comenta la Nati, les coordinadores haurien d'haver escoltat el relat de les adolescents, que ja eren grans, i tenien el seu propi testimoni i la seva pròpia decisió. Però no ho van fer així, van considerar que el seu relat no era necessari. És important

subratllar aquí la gravetat de la vulneració de drets d'infants i adolescents a ser escoltats⁴¹.

D'altra banda, quan se'ls escolta, se'ls exigeix que posin nom a tot el que li passa, alhora que s'evidencia que no es tenen eines per escoltar a les infàncies i adolescències, és a dir, es pretén que s'expressin com adultes, vulnerant no només el seu dret a ser escoltades i sinó també la noció d'autonomia progressiva⁴². La Lucia Ortiz explica:

“Bueno, la nena sembla que tenia un caràcter molt retret, tampoc verbalitzava gaire, però l'espai d'una exploració en els termes que actualment es fa, que és una entrevista, al final, adolescent o infant, amb jutjat, jutgessa, fiscalia, no dona perquè una nena guanyi confiança o un adolescent guanyi confiança amb aquella figura i expressi i verbalitzi tot el seu malestar. Perquè és que tampoc li estem exigint amb ella que li posi nom a tot el que li passa i tan sols ella ho sap. És com massa. És que no és un conflicte, al final, és un... Com et diria jo? El resultat de tota la violència viscuda, no tractada, no...”

Aquesta nena que ens explica la Lucia, després d'haver estat durant gairebé un any anant a psicòlegs, metges i pediatres, quan arriba al jutjat aquests diuen que “el seu discurs està contaminat pel món adult”, un argument utilitzat per dir que no la creuen, com s'identifica també a l'informe de Violència institucional⁴³ que pot comportar grans conseqüències per a la nena, com és el fet de continuar vivint en un entorn violent amb el seu pare.

Observo com, encara que de vegades s'escolti el testimoni, no es genera un entorn amigable ni garant de drets per als infants i adolescents ni és tractat amb veracitat el seu relat, i s'acaba responsabilitzant a la mare (en aquest cas sota el terme *món adult*) del relat de la filla. D'aquests testimonis es desprèn la necessitat d'escoltar als nens, nenes i adolescents, “no com un simple tràmit” sinó en un exercici d'escolta activa i adaptada a la seva edat i maduresa que després els hi porti a indagar en les causes del rebuig.

Un altre aspecte molt greu és que en cap dels casos de les mares protectores entrevistades, la coordinadora es va reunir mai amb els fills i filles sota el consentiment de la mare. En el cas de la Júlia, la primera coordinadora es va reunir amb els seus fills un dia que estaven en l'escola, sense el seu consentiment. La segona coordinadora no

⁴¹ Protocol Marc (2022) Op. Cit.

⁴² Ibidem

⁴³ En aquestes sentències, en les que s'identifica l'aplicació de la falsa SAP, s'assenyala incredibilitat subjectiva de la nena, nen adolescent lligada als suposats motius espuris de la mare: «manipulació de la mare» i «ideació materna que s'ha acabat transmetent al menor», relat del nen «induït per la mare» o «suggestionat», «manipulació per a perjudicar el pare» en el context del «conflicte», «relat contaminat», «testimoniatge induït», «menor influència ble» sumit en una «situació de conflicte» de la parella».

es va reunir mai, i la de la Silvia tampoc. La Silvia ho considera un punt molt important en el seu procés i comparteix:

“No llegaron nunca a reunirse. Para dictaminar que los niños estén con su padre y que yo era mala, malísima como madre. No, no suelen conocer ni siquiera a los niños. Los niños, ni los escuchan.”

La Júlia també ens explica la seva experiència:

“I a més a més, es pensen que tu també ets una menor d'edat. Et diuen “És que els nens, no els hi preguntem, perquè sinó generes conflicte de lleialtats”. I com a dir, que al principi sí, però portem 8 anys separats. No m'hi vengas, que tenen les coses molt clares. Ells ja veuen allò que hi ha. I els hi pots preguntar. I allò ho posa a l'informe, Als nens no se'ls hi pregunta específicament pels seus pares per evitar el conflicte de lleialtats.”

La Lucia Ortiz afegeix que calen mesures més protectores cap a la infància, mirar quin és el malestar d'aquest nen o nena.

Com a conclusió, s'ha pogut observar com la veu dels infants i adolescents per a la figura de la coordinació parental esdevé un testimoni poc creïble o inexistent, no s'està prenent declaració a nens, nenes i adolescents en el procés penal i quan es fa, no es té en compte. La prova preconstituïda hauria de ser un important instrument jurídic de protecció a infants i adolescents en el procés penal, al mateix temps que hauria de garantir els drets fonamentals i la preservació del testimoni. A més, el com es realitzi i el moment en què es practiqui és crucial perquè tingui validesa d'acord amb els referits objectius.

5. El deure d'investigar amb deguda diligència en els casos de violència sexual i/o de gènere

En les entrevistes realitzades tant a mares com a juristes, i com apareix a l'estudi *Violència institucional contra las madres y la infancia*, aquestes vulneracions s'expressen amb una manca de tota activitat investigadora, trasllat del deure d'investigar al jutge/gessa o fiscal, manca d'exhaustivitat en la recollida de proves i en la manca de fonamentació jurídica en les resolucions judicials. Ho veiem en l'experiència de la Nati, que ens diu:

“Que nosaltres els hi diguéssim que hi havia violència, que les estàvem atenent al SIE, no va impedir que elles, les coordinadores, hi diguessin que nosaltres érem un servei a part i que intervindrien igual, i que llavors la seva missió era recuperar el vincle paterno-filial i treballar, per tant, fer una espècie de teràpia familiar entre pare i mare perquè

arribessin a acords amb les filles.” “Però que això no té cap ni peus, és a dir, hi ha una situació de violència, tens dues adolescents, parla amb les adolescents, i potser escolta una mica què està passant.”

La Lucia Ortiz, en la mateixa línia, argumenta:

“El problema és que no s’investiga, o sigui que la funció del coordinador no és aquesta. (...) És molt complicat i els coordinadors parentals no s’encarreguen d’entomar tot això. És veritat que tot l’eslògan és protecció a la infància, el conflicte no és dels nens, els divorcis no et divorcis dels nens, però és que no estem parlant de situacions estandarditzades. Les famílies són moltes i molt diverses, i els divorcis també.”

A través d’una de les dones entrevistades podem observar com la coordinadora li reconeix la violència, però a la vegada argumenta que no ho dirà perquè, literalment, “això no és la seva feina”. La Júlia ens explica com ho va viure ella:

“Ell va voler la compartida per no pagar la pensió i per fer-me mal a mi. Però aquí no entra ningú, eh? De coordinadors i tot això, ho estan veient i no entren. A mi és que la coordinadora, la d’ara la que ha fet aquest informe, el que em diu a mi, és que mai us havien d’haver donat la compartida. I jo dic posa-ho. I ella no, no, no. Saps? O l’anterior, la que ens va veure 3 vegades, deia, és que aquest home no té capacitats parentals. Doncs posa-ho. No. I tu?”

Aquests fets s’han contrastat amb l’entrevista amb coordinadora parental. Al preguntar-li concretament sobre quin és el protocol, o que fan, en cas de detectar un cas, o indicis, de violència de gènere o sexual respon literalment que “la violència l’haurien de detectar ells, els jutges/gesses i fiscals, si m’ha arribat el cas a mi és perquè ja no hi ha violència”. És a dir, sembla que es passen la pilota de l’un a l’altre.

La desatenció dels informes mèdics, psicosocials i pericials per part de la coordinadora que recullen els relats de la violència sexual soferta per part de nens, nenes i adolescents també esdevé un punt molt important en aquesta recerca i a l’hora d’afrontar la credibilitat de les parts. Així, la Silvia Aquiles relata que tot i tenint un informe mèdic que acreditava que hi havia indicadors de diferents tipus que eren compatibles amb haver patit violències sexuals, ni jutges, ni fiscals ni la coordinadora parental ho van considerar prou rellevant i aquesta dona va estar qüestionada i assenyalada i amenaçada amb la teràpia de la falsa SAP.

Si els coordinadors i coordinadores parentals, en algun moment del procés, veuen o sospiten que hi ha violència de gènere, cap a la dona o cap als fills i filles, tenen

l'obligació legal de comunicar aquesta informació⁴⁴. Amb aquesta informació sobre la taula, haurien d'aturar la coordinació parental, el que implica deixar de cobrar. Tanmateix, en la pràctica el que veiem és que els interessos econòmics personals se sobreposen per damunt del dret de les dones i infants a viure una vida lliure de violències masclistes, i com que és una figura privada els coordinadors i coordinadores acaben mirant cap a un altre costat amb l'únic objectiu, en paraules de Marisa de "restablir la relació paterno-filial a costa de tot", i cobrar.

A la vista de les diverses experiències, concloem doncs que els i les coordinadores parentals vulneren el deure qualificat establert a la Llei 8/2021 de comunicar quan hi ha indicis de violències contra infants i adolescents, fet que obstaculitza la detecció i la investigació de les violències que pateixen. Com a conseqüència, s'invisibilitza i es nega les violències que pateixen, se'ls obliga a vincular-se amb l'agressor, es criminalitza a les seves mares i molts cops acaben sent "arrencats" de les seves mares. L'"arrencament" d'infants i adolescents de les seves mares sense una investigació exhaustiva sobre quines són les vertaderes causes per les quals els fills i filles rebutgen al pare i una valoració de les conseqüències que pot produir aquesta mesura en la seva estabilitat psíquica i emocional, és, clarament, una altra forma de maltractament infantil per part de l'estat.

6. Infants i adolescents en situacions de violència masclista

De la recerca de Reyes es conclou que els i les infants i adolescents que viuen o han viscut en entorns de violència masclista presenten més conductes agressives. També solen presentar una inferior competència social i un menor rendiment acadèmic que els i les de famílies on no hi ha violència, a més de majors mitjanes d'ansietat, depressió i símptomes traumàtics. A llarg termini, l'efecte més important és que aquest tipus de situacions constitueix un model d'aprenentatge de conductes violentes dintre de la llar⁴⁵.

La Silvia explica la simptomatologia que observava en la seva filla:

"Yo empecé a ver la sintomatología de mi hija, empezó a hablar, empezó a mostrar el miedo, tenía enuresis, se meaba en la cama de noche, tenía pesadillas, vi el miedo que tenía, el terror que tenía, entonces fijate si fue difícil para mí porque yo quería ver si

⁴⁴ Directrices de Buenas Prácticas del Coordinador/a de Parentalidad, Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya, 2020. Op. cit.

⁴⁵ Patró, R. y Limiñana, R. (2005). *Víctimas de violencia familiar: Consecuencias psicológicas en hijos de mujeres maltratadas*. Anales de Psicología, 21, 11-17; Walker, L. (2012). *El síndrome de la mujer maltratada*. (J. Castilla Plaza, Trad.) Bilbao: Desclée de Brouwer.; Lizana, R. (2012). *A mí también me duele. Niños y niñas víctimas de la violencia de género en la pareja*. Barcelona: Gedisa.

conseguía alguna prueba de lo que mi hija manifestaba y aguanté casi tres meses en mi vivienda con él.”

Tot això no va servir per a demostrar que estava vivint una situació de violència masclista, ni que no era positiu per la nena mantenir la relació amb el seu pare.

“Entonces, se da este punto de encuentro, y mi hija en 5 años nunca quiso entrar a ver al padre. Siempre iba, se ponía a gritar con ansiedad, tiraba las macetas, mostraba su terror, se la maltrataba, se le decía allí, es que si no vas a la fuerza, se va a enfadar, y van a castigar a la mamá. Cosas así. La hacían sentir culpable.”

Els pares dels dos casos analitzats en aquest apartat havien demanat un canvi de custòdia, en el cas de la Silvia d'exclusiva a favor de la mare a exclusiva a favor del pare, i en el cas de la Júlia d'exclusiva a favor de la mare a compartida, sent que hi havia sospites de violència sexual i/o de violència de gènere.

De fet, en el cas de la Júlia, aquest li va comunicar expressament el motiu pel qual demanava la compartida, i tot i que la Júlia va aportar aquest missatge com a prova, el jutge no li va prestar més atenció i va atorgar la compartida. Relata així:

“El primer any els nens estaven amb mi, però el seu pare no em passava ni un duro. Li vaig dir que m'havia d'ajudar, i em va dir: Si em demanes pasta, et demano la compartida. I m'envia un whatsapp: custòdia x €.”

Són fets que poden qualificar-se com a violència vicària⁴⁶ per part del pare, tot i que no entraré en aquest punt perquè això donaria per a una altra investigació. Una de les advocades entrevistades, la Marisa, ens explica la seva experiència en preguntar-li sobre l'impacte en els fills i filles:

“Per experiència tenim de tot, ara tenim una dona (...). No hi ha motius objectius perquè el pare no vegi als fills, però ells estan fatal, li's torna fatal, amb atacs de pànic... i això no ho podem demostrar mai, és més, correm el risc, fent al·legacions d'aquest tipus, que tingui efecte boomerang. Ha de ser, igual que passa amb la violència física masclista. Jo sempre dic, “Vale más tener un marido bruto, que uno que te vaya maltratant poc a poc....” Tot el que no sigui físic, és molt difícil d'acreditar i el dret és molt restrictiu.”

Observo que es treballa en un context de por a parlar de les violències i els malestars de nenes i nens perquè s'ha construït judicialment un terror a perdre custòdies. Aspecte que ha sorgit a totes les entrevistes realitzades, tant en les mares entrevistades com entre les advocades. En les entrevistes a les mares protectores, aquest terror a perdre

⁴⁶ Segons llei 17/202 de violència masclista la violència vicària consisteix en qualsevol tipus de violència exercida contra els fills i filles amb la finalitat de provocar dany psicològic a la mare.

la custòdia es fa palès en cada una de les ocasions que aquestes tenen contacte amb la coordinadora, fent que molts cops no puguin expressar lliurement la situació de violència que estan travessant, vulnerant drets fonamentals.

Concloem com l'exposició dels infants i adolescents a situacions de violència masclista les converteixen víctimes de la mateixa amb unes conseqüències terribles.

7. Confiança amb el sistema judicial

Un dels factors als quals fan més referència les dones és a la por i a la manca de confiança, cap al sistema judicial en general i cap a la figura de la coordinació en concret. Les dues mares entrevistades, els fills i filles de les quals van sofrir violència directa, revelen que la principal barrera a l'hora de denunciar o compartir aquesta informació amb la coordinadora és la por que aquesta informació se'ls hi giri en contra. Com a exemple el relat de la Júlia que va trobar una carta del seu fill dient que es volia suïcidar i no va denunciar per por a la reacció de la coordinadora, diu així:

“Del diari del meu nen, quan tenia 6 anys. “El papa m'ha agafat pel coll, m'ha tirat contra la paret. Vull morir.” Jo mai he agafat això i he posat una denúncia. Perquè visto lo visto. Saps? Potser et posen ara una ordre de protecció, però després tornes a agafar la compartida. Però si en un punt de trobada... Ja no sé què és pitjor. No sé què és pitjor perquè no els hi està tirant bombones de butano al cap. No. I per això sempre he optat per aquest tipus de camins”

La por i la manca de confiança cap a les institucions estan també al darrere de què algunes mares decideixin ocultar deliberadament en els jutjats de família les situacions de violència sexual i/o de gènere en l'àmbit familiar com a estratègia per a evitar l'aplicació de la falsa SAP.

Entrevistadora: Però, clar és molt diferent si hi ha casos de violència pel mig, per part...

Júlia: Això ningú ho ha dit

Jurista SIE: Però tu mai ho has verbalitzat al jutjat, no?

Júlia: No, ni ho faré. Perquè jo crec que no en volen ni sentir parlar.

Entrevistadora: O sigui, ells no ho saben?

Júlia: El jutjat? No. Jo crec que el pràctic és dir que els nens no estan bé perquè la situació no és bona entre els pares. Però jo crec que si entres en la violència, els hi agafa urticària.

Les dues mares entrevistades relaten una pèrdua total de la confiança amb les institucions, de la que en molts casos són partícips també els i les advocades que les acompanyen. La Júlia relata que en els 8 anys que porta en aquest procés ha tingut 4

advocats/des, escollides per recomanacions familiars i d'amigues, i explica que per a ella amb cap d'ells se sentia escoltada ni tinguda en compte, però la interpretació del jutjat ha estat molt diferent i s'ha utilitzat en la seva contra. De coordinadores ha passat per dues, en dos processos diferents, tampoc s'ha sentit escoltada ni tinguda en compte.

D'altra banda, tenint en compte les respostes d'algunes de les advocades s'observa un gran desconeixement d'aquesta figura dintre dels operadors jurídics. En general, no es coneix massa bé per a què serveix la coordinació parental, ni com actua, ni tampoc quina formació té. Una de les advocades comparteix que "ho veu com un experiment" però que de moment no li genera confiança per altres experiències que ha sentit.

Aquest podria ser un dels motius pels quals, de moment, no s'aplica tant. Una de les juristes d'un SIE, explica:

"Me hace dudar que la coordinación parental también pueda hacerse con este tipo de casos (de violencia), que al final se utiliza esta figura cuando hay estos divorcios que dicen conflictivos y que no estamos hablando de divorcios conflictivos, sino que estamos hablando de violencia en el ámbito de la pareja, y que, por tanto, no están teniendo en cuenta que tenemos una persona que puede estar afectada y está impactada por años de violencia cronificada y de relaciones de abusividad con ella, y que por tanto llegar a determinados acuerdos no es posible, ¿no?"

Comptat i debatut, afirmo que ens trobem davant d'una doble manca de confiança pel coneixement que tenen les dones de l'impacte que té en altres casos l'aplicació de la coordinació parental. D'una banda, per part de les mares, ja que el fet de comunicar certes situacions de violència masclista se li pot acabar girant en contra i perdre la custòdia dels fills i filles, com és el cas de la Silvia i d'altres mares protectores. I d'altra banda, per part d'algunes advocades i juristes, que arran de situacions viscudes i/o escoltades, desconfien de la seva correcta actuació.

8. Voluntarietat-Obligatorietat

Un altre dels elements clau de la coordinació parental en aquest treball ha estat l'eix voluntarietat-obligatorietat, ja que, amb els relats tant de les mares protectores com de les juristes s'ha fet palesa la dificultat -impossibilitat- per negar-se a accedir a aquesta figura, no sols perquè en alguns casos la voluntarietat és fruit de la por al càstig o s'aconsegueix mitjançant coaccions i amenaces, sinó perquè a vegades ni les mateixes dones tenen clar el procediment jurídic i a què hauran de fer front. La Marisa, advocada especialista en aquests temes, explica:

“A la COPA no pots dir que no. Si et posen coordinador/a, ja t’han matat. Quan els jutjats de família diuen “les envío a mediación”, ves i fes el que vulguis, si no s’arriba a un acord, els mediadors diuen, “no se ha llegado a un acuerdo”, però tu hi has anat. En canvi, això no passa amb la COPA. La COPA pot enviar un informe en el qual et fot a parir, “ha puesto trabas, no ha intentado favorecer”. No pots dir que no”

És una figura que es planteja com una suposada recomanació, que s’arriba per acord si totes dues parts volen, però a la pràctica en realitat no funciona així, segons les expertes si et negues a tenir una coordinació parental és que no vols afavorir. Per a Marisa, “Afavorir” és el terme preferit, tant per la SAP com per la COPA, està a favor del progenitor que afavoreix les visites, i “qui no afavoreix l’han matat”. En primera persona la Silvia comparteix:

“A mí me la imponen, entonces a partir de ahí empieza ya lo peor.”

Aquesta obligatorietat no només es dona en el moment inicial, sinó que en el seu desenvolupament al llarg del procés es pot observar també la coacció que exerceix cap a la mare, qui es veu obligada a acceptar acords sota amenaces. La Silvia explica:

“La primera visita con la coordinadora parental me dice que a través de la sentencia de la audiencia provincial se le ha derivado, y que tengo que firmar un acuerdo. El acuerdo lo redacta ella, y yo le digo que me lo tengo que pensar, que lo consultaré con mi abogada. Que es totalmente lícito. Pues fíjate la respuesta de la coordinadora parental para que veas el maltrato ya de inicio. Me dice, “Bueno, si tu abogada o tú no estáis de acuerdo, aquí tenemos un problema”.”

Davant d’aquesta actuació de la coordinadora parental es desprèn una clara coacció-obligatorietat, on les mares lluny de poder escollir lliurement com volen resoldre o precedir en la seva situació, es troben obligades a acceptar acords mitjançant un ús abusiu del poder per part de la coordinadora. Com exposaven les professionals, si et negues, et perjudica.

S’ha observat que les dones no són lliures de decidir si volen acceptar una coordinació parental o no, sinó que estem davant d’una figura implícitament obligatòria, que es planteja com una suposada recomanació, però que en la pràctica la seva realització està subjecta a efectes jurídics, com perdre la custòdia dels seus fills i filles.

9. (Des)Alineació dels agents implicats

Un altre dels factors que s'observa quan entra en joc la figura de la coordinació parental és la desalineació amb la resta d'agents implicats. Com diu la Nati Veraguas, *“es creuen que vindran elles i en tres mesos ho arreglaran tot”*. Nati remarca la supèrbia que presenten aquestes coordinadores i el fet de menystenir a la resta d'agents implicats en el cas.

“El que em van traslladar la gent de l'EAIA és que quan entra la coordinació parental, de cop totes les professionals que estaven atenent queden absolutament deslegitimades i que aquestes dues senyores pretenien, elles acompanyant aquesta família i, a més a més, oferint atenció terapèutica, “resoldre” una conflictitat familiar tan complexa. No se'n van sortir i va continuar la DGAIA.”

És a dir, un jutge que no està veient tota la complexitat social, no està veient la violència, no està veient el que hi ha al darrere de la “conflictitat”, de cop ofereix aquesta figura del coordinador de parentalitat i venen uns professionals i consideren que poden treballar millor que ningú amb aquesta família. La Nati continua:

“Les coordinadores van accedir i van estar treballant. I van desmuntar tota la feina feta per la resta de professionals durant un munt de temps perquè, lògicament, Imagina, confrontar en visites amb aquesta mare i aquest senyor maltractador.”

Segons la Nati *“embogeixen d'autoritat”*. Perquè menystenen, no escolten... i afegeix que *“hi ha una part de l'arrogància dels jutjats que s'han atribuït”*.

La Marisa també detecta aquesta desalineació i coincideix en el fet que *“aquest concepte d'autoritat que està implícit a la professió és molt perjudicial.”*

Una de les mares entrevistades, Júlia, també menciona que la coordinadora no va voler comunicar-se amb el centre escolar, ni amb el SIAD ni amb ningú.

“No està en coordinació amb res. Ni aquesta ni l'anterior. A la primera entrevista l'anterior va dir el procediment serà així. I jo li dic, parlarem amb els tutors, amb el pediatre o la psiquiatra. I res. I aquesta tampoc.”

A la vista de les argumentacions de les expertes, s'observa que les coordinadores no valoren la feina feta ja prèviament per altres serveis, vulnerant drets fonamentals de dones, infants i adolescents, i no compleixen amb l'obligació de treballar en xarxa i de forma coordinada. L'abordatge de les violències masclistes ha de posar a les dones,

infants i adolescent al centre, amb enfocament feminista i interseccional, de forma multidimensional i intersectorial coordinat i en xarxa⁴⁷.

10. Privatització de la justícia

A través de la coordinació parental s'imposa judicialment una despesa que condiciona el seu accés a la justícia, i això és discriminatori cap a les dones, vulnerant el dret a la protecció social, econòmica i jurídica de la família. La Silvia exposa:

“Pues yo tengo varias visitas con ella, mis visitas, además las tengo obligación de pagar yo, imagínate. Y me pedía como 70 euros por cada visita. Cuando es una figura que no es legal. Encima de que te la imponen, la pagas.”

Al darrere hi ha un interès econòmic, ja que si la coordinadora no aconsegueix que els fills o filles visiten al pare amb normalitat, ha fracassat. Aleshores van a per totes, per això hi ha molta pressió cap a la mare, i o acceptes o acceptes. Com ens deia la Marisa, la clau està en el verb afavorir, o afavoreixes el contacte o sempre hi haurà l'amenaça de treure't els fills i filles. Considero també que podria tenir un impacte de figura *extorsiva*, ja que utilitzen la coacció i intimidació per a obtenir els resultats que elles volen, sota l'amenaça de que poden perdre la custòdia, i en molts casos les mares no veuen la sortida.

Una altra de les situacions de revictimització que va viure la Silvia és aquesta violència econòmica que va rebre per part de la coordinadora, fins al punt que actualment està embargada de 3.000 € per una demanda de la coordinadora:

“Aunque fue impuesta, yo le pedí que, por favor, renunciaba a que me llevara. Y aún así, no, no. (...) Tengo un embargo, un posible embargo, porque me pide 3.000 euros por visitas que ni siquiera se llevaron a cabo por la coordinadora parental. (...) Yo le pagué. Pero llegó un momento en que yo dejé de pagarla porque ni iba a las visitas no tenía ninguna visita con ella. Pues ella me iba pasando facturas iguales. Es un negocio. Y aún así, ella me denunció por impago. Y me han condenado a que si eso no se lo pago, me embarga. La violencia económica es otra de las partes que también está incluida dentro de toda esta violencia.”

Les expertes coincideixen en que s'ha creat un nou nínxol de mercat, una manera de privatitzar la justícia mitjançant aquesta figura que té tant de poder sobre les resolucions judicials. La Nati a més també considera que

⁴⁷ Protocol Marc (2022) Op. Cit.

“És una figura que s'han inventat els jutjats per evitar tindre tants plets. El que van fer és donar-li la potestat d'un jutge, que ningú pot fiscalitzar, que només donen comptes al jutjat, i que a més a més, si no fas cas del que ells diuen, informen el jutjat.”

En poques paraules, la Nati ho resumeix com un *“xiringuito privado”*.

A més, els informes que emeten, recordem, sovint havent vist dos cops a les parts i cap als fills i filles, són tinguts molt en compte a l'hora de dictar una sentència pels jutjats.

Així les coses, em pregunto com pot ser que tingui tant de poder aquesta figura, al que la Marisa ens diu:

“Els magistrats diuen que els va millor que els informen de com ha anat, però per a això ja està el ganivet d'equips psicosocials, que posin més gent. I no gent que aterra i vol fer diners. Aquí hi ha molt de mercat. No pot ser que facis un curset de 6-10 hores i ja està.”

Considero que la coordinació parental és una manera per treure feina als jutjats que deixa la justícia en unes mans privades que no tenen cap interès en vetllar pel dret superior dels i les infants i adolescents.

11. El nus constituït pel masclisme i l'adultocentrisme

Lucia Ortiz, jurista i investigadora del grup de recerca Antígona, ens assenyala com l'adultocentrisme entra en joc i ens ho explica a través d'un exemple molt comú que exposo a continuació.

“Sovint els diem als infants que han de compartir, que la seva joguina és per compartir i els obliguem a compartir en contra de la seva voluntat, li diem que és el millor que poden fer, però ells/es en aquell moment, potser no ens estan entenent i nosaltres no li estem explicant, només li estem dient que han de compartir. És com si algú ve i ens diu que li hem de deixar el nostre cotxe perquè hem de compartir. Probablement, les persones adultes no compartiríem sense cap explicació, sense que ens generés cap malestar. Llavors, si nosaltres no ho fem, per què ho fem amb els infants?”

La investigadora Ortiz llança aquesta pregunta, ho trasllada al tema en concret i continua:

“Les persones adultes molts cops creiem saber el que és el millor pels infants, “És bo que tu vegis al teu pare, tu has d'anar amb el teu pare, has d'estimar al teu pare”. Ja, però i si el nen o nena no vol, per què no parem i l'escoltem perquè no vol? I a partir d'aquí li fem entendre d'una altra manera, si és que és veritat que el seu motiu no està justificat o senzillament que és un motiu transitori, perquè pot estar, o no, en un procés de separació i enfadar-se amb el seu pare i no voler saber-ne res d'ell aquesta tarda.”

Si escoltem els nens i nenes potser tot és molt més senzill, però el que no podem fer en tant que adults és obligar-los. Si no volen estar amb el seu pare, probablement alguna cosa els hi haurà passat, probablement hi haurà una situació de violència darrere o hi haurà un indici. Llavors respectem-los.“

En paraules de'Ortiz, *“És culpa de l'adultocentrisme, que nosaltres creiem que per ser adults coneixem millor les necessitats de cada nen o nena”*.

12. Conformitat amb els resultats obtinguts

En general, totes les dones entrevistades, tant mares com juristes, es mostren frustrades i cabrejades amb el funcionament de la coordinació parental, literalment les mares coincideixen que “No serveix per a res”. Totes consideren que la coordinació parental no és efectiva pel que fa als resultats aconseguits ni tampoc en com s'aconsegueixen. L'experta jurista en violències masculines Marisa Fernández, afirma fermament que “Quan hi ha violència, no hi ha conformitat”. La Júlia en primera persona ens diu:

“No serveix per res. Tu li vas amb les coses que tu vols arreglar del dia a dia, si s'han de vacunar, si s'han de medicar, si han d'anar al psicòleg... la coordinadora passava tot, et torna a veure un cop al cap de sis mesos i a tu el diu que ets una histèrica.”

Ahora, la Júlia explica que en el seu cas, funciona en el sentit que el pare està controlat, és a dir, quan sap que hi ha un procés obert i que si fa alguna cosa, anirà a pitjor. Tot i que destaca un punt de vigilància positiu; per a ella, dins del dolent, almenys serveix per això, la Júlia conclou que queda molt lluny dels resultats estimats:

“Però ja et dic que per mi, com a usuària, ja no és l'informe que faci. Ja és allargar-ho al màxim possible perquè l'altre estigui vigilat, se senti vigilat, i ja està. (...) Vull dir que llavors l'he utilitzat sempre com un instrument no per millorar la situació, o no perquè ell es corresponsabilitzi, o no perquè ell... sinó perquè no faci certes coses. És com posar-li un policia a sobre.”

El desacord absolut amb els resultats obtinguts és compartit pel conjunt de dones entrevistades, que lluny de garantir la relació paterno-filial acaben fent més mal a les criatures.

Davant dels resultats observats, es conclou que si l'objectiu és garantir el compliment d'una sentència i restablir el vincle paterno-filial, potser ho fan, però si el vincle paterno-filial ja està danyat, difícilment l'arreglaran amb una intervenció inicial que està prevista per 3 mesos. Si l'objectiu és preservar l'interès de la infància, considero que fallen sistemàticament.

13. Estratègia o barbàrie

Davant de totes aquestes vivències i processos, els sentiments, emocions i sensacions que han relatat les entrevistades són: la por, l'aïllament, l'angoixa, la desesperació, la frustració, la ira, la ràbia.

Quan es pregunta a les expertes sobre que podem fer davant d'aquest sistema judicial, masclista i patriarcal que no ens genera cap confiança i que vulnera sistemàticament els nostres drets fonamentals, dret a la igualtat i a la no discriminació, dret a la protecció social, econòmica i jurídica de la família, i dret a la protecció dels drets de la infància⁴⁸, la resposta de la totalitat de les mares i de les expertes és la mateixa: estratègia.

La Lucia Ortiz argumenta:

“Jo el que sempre els hi dic a les mares és que han de tenir una actitud proactiva amb la justícia, però amb intel·ligència, és a dir, que el que jo no puc fer és negar-me a una entrega sense motivació. Si considero que hi ha violència s'ha de denunciar. Si considero que ja què estem en procés de separació i el pare pressiona i jo sé que hi ha indicis d'això, anem a buscar les proves que donen credibilitat a molts indicis per posar-lo en coneixement de justícia i sempre recomano els serveis públics abans que els serveis privats.(...) Per preservar la integritat si la nena està en risc, jo recomano la no entrega, però no pots esperar que tot passi, no pots tenir una actitud passiva, has d'activar els serveis. Comença per activar els serveis i quan tinguem els serveis activats activem justícia. O si ell corre més que tu i activa justícia que et puguis defensar amb els informes dels serveis. Per mi sempre és aquesta l'estratègia.”

Tanmateix, a la pràctica, el que passa molts cops és que les mares quan els fills o filles els hi relaten que aquell cap de setmana han patit aquella situació d'abús, el que fan és anar corrents als mossos d'esquadra a denunciar, i llavors es fa tot des d'una posició més desprotegida. La Lucia ens parla des de la seva experiència i comparteix:

“Per moltes d'aquestes mares l'experiència ha sigut, que han denunciat, després d'anar a Sant Joan de Déu a posar la denúncia i portant-lo a urgències, han acabat amb una denúncia de forma immediata i han perdut la custòdia pel camí.”

El relat que explica la Lucia com a jurista coincideix amb l'experiència de la Silvia amb la coordinadora parental:

“Si no ha denunciado, le diría que no denuncie directamente. Ya buscaríamos otra forma de solucionar el problema, pero que no denuncie, porque ya tenemos claro que el

⁴⁸ Protocol Marc (2022) Op. Cit.

sistema judicial es un arma de doble filo para nosotros. Es nuestra perdición directamente. (...) Claro, el dolor y que yo puedo acabar en prisión. Y yo siempre lo he dicho, o sea, lo único que he hecho es poner el relato de mis hijos a disposición judicial para que se investiguen.”

El qüestionament a la mare que mencionava a l'inici no només ve dels agents jurídics, sinó que és un qüestionament social, i tot i que moltes de les entrevistades recomanen no anar a denunciar des d'un inici, totes coincideixen en el fet que “Una denúncia social sembla ser el més important a l'hora de denunciar.”, i no tant revictimitzadora.

Davant d'aquesta visió summament patriarcal del que és una relació de parentiu, s'ha de ser molt estratègia a l'hora d'enfrontar-se a un procés judicial, en paraules de la Marisa “S'ha d'anar no només amb el dret sinó amb estratègia”.

Capítol III: Silvia Aquiles, no és un cas aïllat

1. El periple judicial d'Aquiles

El periple judicial de la Silvia Aquiles va començar al 2015, quan la seva filla que llavors tenia 3 anys li va explicar que el seu pare li havia fet tocaments de tipus sexual. La mare la va portar a la Unitat Funcional d'Abusos a Menors (UFAM) de l'Hospital Sant Joan de Déu, on manifesta que li van dir "Hi ha moltes dones que s'inventen històries per separar-se del marit".

Aquiles va denunciar el seu exmarit per presumptes abusos sexuals cap a la filla, després de marxar de casa amb la nena i el fill petit que tenia 4 mesos. Un any més tard, la mateixa UFAM va elaborar un informe a petició judicial que conclouïa que no existien indicis per provar l'abús i que la petita feia aquestes declaracions influïda per la mare. No obstant això, el 2018, la mare va aconseguir una sentència favorable que protegia els fills del pare i que suspenia les seves visites als infants. Tanmateix, es va arxivar la via penal contra el pare per falta de proves.

Amb tot, la protecció als infants va durar poc, ja que el pare va presentar un recurs on reclamava la custòdia dels petits. Un any més tard, el 2019, una jutgessa de l'Audiència de Barcelona va designar una coordinadora parental per "pacificar el conflicte". El 2020, el jutjat de primera instància número 18 de Barcelona, va fer cas a Serveis Socials i a la coordinadora parental, i li'n va retirar la custòdia al·legant que Aquiles "no exerceix de forma adequada la guarda dels menors" i impedeix que els seus fills "recuperin el vincle amb el seu pare i es relacionin normalment amb ell". La interlocutòria va dictaminar que la nena, de 7 anys, passaria a ser tutelada per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) i que el nen, de 4 anys, seria custodiat pel pare. Es pot observar en el rerefons d'aquest relat la forta presència de la falsa SAP⁴⁹.

Aquiles, qui ha estat reconeguda com a víctima de violència institucional per part de l'Institut Català de la Dona, havia de lliurar als seus fills el dia 17 de febrer de 2020, dia que es va dictar la sentència per la qual perdia la seva custòdia, però ho va fer el 4 de març, després d'interposar una ordre d'allunyament contra el pare de les criatures, ordre que va ser denegada.

Davant d'aquest fet, el seu exmarit va presentar una denúncia per presumpte delictes de sostracció de menors ja que, sota el seu parer, no els havia entregat en el temps que tocava. La petició de la Fiscalia s'elevava a dos anys de presó per sostracció de menors,

⁴⁹ Azzoui, Alaaddine: *Una síndrome sense base científica per desprestigiar a les mares*, La Directa, 30 de novembre de 2021. Recuperat de: <https://directa.cat/una-sindrome-sense-base-cientifica-per-desprestigar-les-mares/>

mentre que l'acusació particular demanava incrementar aquesta pena fins als cinc anys. El judici estava previst per l'11 d'abril de 2023, però la pressió feminista, d'una banda, i el recent informe sobre *Violència institucional contra las madres y la infancia*, que va presentar la defensa per l'altra, aconseguiren ajornar el judici que va quedar vist per sentència pel 15 de maig en la Ciutat de la Justícia de Barcelona⁵⁰.

Finalment, Aquiles ha estat absolta del delictes de sostracció de menors en aquest judici. El jutjat ha considerat que no va haver-hi intenció de "privar de manera indefinida i definitiva al pare de la custòdia dels fills", amb la intenció d'"apurar totes les possibilitats jurídic-tècniques i legals d'oposició al lliurament dels menors, discutint la resolució que acordava el canvi de custòdia i/o intentant que, directament o indirectament, fos revocada aquesta decisió", segons recull l'auto⁵¹.

Davant d'aquesta petita gran victòria, encara queda molta feina a fer en aquest complicat i dolorós camí perquè la Silvia i les seves criatures siguin felices. Mentrestant, moltes són les mares protectores que continuen estant en aquesta situació, ja que el cas de Silvia forma part d'un *modus operandi* estès en els jutjats i denunciat a l'informe *Violència institucional contra las madres y la infancia*, que continuen invocant la teràpia de la falsa SAP, condicionant tot el procés judicial posterior.

El problema és que se continuen veient aquests casos com "aïllats", però la realitat és que l'informe del Ministeri, una de les conclusions a les quals arriba és que es vulnera sistemàticament la prohibició de mediar en situacions de violència masclista i el recurs de figures alegals com el/la coordinadora parental. A més, l'estudi conclou que en el 72% dels casos, les mares que han denunciat agressions sexuals intranfamiliars, s'han vist involucrades en procediments judicials on apareix la falsa SAP després de denunciar la violència sexual o de gènere en l'àmbit familiar contra els seus fills i filles. Del que es desprèn que el cas de la Silvia Aquiles, i l'actuació de la coordinació parental, no és un cas aïllat.

A l'entrevista realitzada a la Silvia just unes setmanes abans del judici, mencionava que l'única esperança que té és el temps, esperar que els seus fills es facin majors d'edat, i alhora ens recordava que no es rendirà i que, mentre estigui viva, ningú l'aturarà:

⁵⁰Piulachs, Mayte: *Una mare, víctima de violència institucional, s'enfronta a 5 anys de presó per sostracció dels dos fills*, El Nacional, 23 d'abril de 2023. Recuperat de: https://www.elnacional.cat/ca/societat/mare-victima-violencia-institucional-enfronta-5-anys-presos-sostraccio-fills_1005300_102.html

⁵¹ Plaza, Sara: *Absuelven a una madre protectora del delito de sustracción de menores*, El Salto, 30 de maig de 2023. Recuperat de: https://www.elsaltodiario.com/abusos-infancia/absuelven-una-madre-protectora-del-delito-sustraccion-menores?&utm_medium=social&utm_campaign=web&utm_source=twitter

“Mira, la única manera de que puedan frenarme a mí a la hora de luchar con mis hijos es matándome. Mientras yo esté viva y pueda estar capacitada, que hagan conmigo lo que quieran, pero no pienso parar. Da igual, me pueden frenar, ¿sabes? O sea que te meten en prisión, bueno, te frenan un tiempo, pero eso no quita para que tú sigas... Vuelves a salir como María Sevilla, que ha estado cuatro meses en la cárcel, y ha salido más fuerte. Porque ahora, ¿qué? Ahora a ella no la pueden meter en la cárcel, y ella está afuera y sigue luchando, ¿sabes? Pues es así, por desgracia, es así.”

Mentre s'acaba d'enllestir aquest treball, el Tribunal Suprem ha confirmat l'indult de Maria Sevilla, l'expresidenta d'Infancia Libre⁵², recorregut pel seu ex⁵³. La justícia ha de protegir a les mares protectores i no convertir-les en victimaries.

2. De la dimensió individual a l'estructural

La impunitat i la violència institucional que està rebent la Silvia, condiona la defensa dels drets de moltes més dones que aquelles sobre les que recau un cas concret. És important veure en aquest punt com aquesta violència està tenint i tindrà un gran impacte en la resta de dones, és la part alliçonadora, ja que quan les dones es trobi en una situació similar, el terror a perdre les custòdies apareixerà, i probablement aquestes dones no parlaran de la violència masclista amb la coordinadora parental, fruit d'aquesta por. I la por s'explica no perquè les dones estiguin boges o histèriques, sinó que s'explica a partir de les experiències de violència que coneixen que altres dones han patit. La coordinació parental esdevé, doncs, un mecanisme de control molt greu.

Com s'ha observat al llarg de l'anàlisi i amb el cas concret de la Silvia Aquiles, les coordinadores parentals no són figures amigables per les dones en situació de violència masclista. Ans al contrari, són figures percebudes com a amenaçadores, que vulnereu els drets de les dones, infants i adolescents a viure una vida lliure de violències masclistes. Les coordinadores estan aquí per decidir en relació amb la seva custòdia, i la realitat dels problemes de les custòdies condiona tot el que les dones diuen a l'àmbit judicial.

⁵² Infancia Libre era una asociación de madres iniciada en 2015 que compartían una misma afectación: ser madres que han denunciado maltratos y abusos en sus hijos e hijas por parte de padres y que a la hora de denunciar, en vez de encontrar una protección de las instituciones, se encontraron con un cuestionamiento constante que les comportó repercusiones graves hasta el punto de perder la custodia en el peor de los casos. Silvia va estar acusada de pertànyer a aquesta associació quan es considerava una secta per alguns sectors de la societat. Recentment ja quedat demostrat que no era així.

⁵³ Plaza, Sara: *El Supremo confirma el indulto de la expresidenta de Infancia Libre, María Sevilla, recurrido por su ex*, El Salto, 13 de juny de 2023. Recuperat de: <https://www.elsaltodiario.com/madres-protectoras/supremo-confirma-indulto-expresidenta-infancia-libre-maria-sevilla-recurrido-ex>

El cas de la Sílvia és un cas emblemàtic en relació amb la vulneració de drets, un cas envoltat de pràctiques arbitràries que vulneren el dret a la tutela judicial efectiva i revictimitzen i criminalitzen les mares que denuncien les violències sexuals a les quals estan exposats els i les infants i adolescents. En aquest cas, la fiscalia estava mantenint quasi la mateixa acusació que l'agressor, és a dir, una cosa és el que l'agressor vulgui fer amb la defensa, però que fiscalia, que està encarregada també de protegir els menors, es posicioni d'aquesta manera davant la Sílvia, és un missatge a la Sílvia i a moltes altres més, un missatge que no només va dirigit a ella, sinó que és una manera d'alliçonar tota una generació de dones.

En aquesta línia, l'especialista Serra⁵⁴ es proposa analitzar la relació entre la dimensió individual que afecta una dona o a un grup de dones concret, i al mateix temps una dimensió més estructural o macro, que afecta l'efectivitat del dret de les dones en general, fet que donaria per a l'elaboració d'un altre treball.

⁵⁴ Serra, Laia. (2022) "El reconocimiento de las violencias institucionales: una nueva herramienta para exigir los derechos de las mujeres." Revista ideas. [En línia] : <https://revistaidees.cat/es/el-reconocimiento-de-las-violencias-institucionales-una-nueva-herramienta-para-exigir-los-derechos-de-las-mujeres/#note-03> Op. Cit.

Conclusions

És un fet innegable que l'impacte de les violències masclistes en la vida de les dones és assolador, unes violències que es perpetuen al llarg de la història, sostingudes dins d'un sistema capitalista i patriarcal. Un sistema que ens violenta perquè quan les institucions parlen de polítiques feministes, per a nosaltres cada cop es fa més difícil viure. En aquestes línies he assenyalat una violència que fa molt temps que és encoberta, la que s'exerceix des de les institucions. És un acte de visibilització de la violència contra les dones, un exercici de denúncia i d'acció contra la violència masclista institucional així com de les pràctiques còmplices d'aquest sistema judicial masclista i patriarcal.

De l'anàlisi es desprèn que la figura de la coordinació parental, és una nova forma de perpetuar la violència masclista cap a dones, fills i filles a través del sistema judicial. Observo que no té voluntat ni capacitat per detectar violències masclistes i/o sexuals, i no contribueix a erradicar estereotips de gènere i interseccionals sobre les dones en situació de violències masclistes sinó que pel contrari els enforteix. L'impacte que ha tingut en els casos concrets en què s'aplica la figura en relació amb l'accés a la justícia de dones, infants i adolescents ha estat negatiu.

Al llarg de l'anàlisi s'ha pogut anar trobant tota una forta presència d'estereotips de gènere en les respostes jurídiques, que s'expliquen a través de la manca de formació suficient en perspectiva de gènere i drets de la infància, i que acaben exercint violència sobre les dones i infants. S'ha pogut confirmar que la formació en gènere dels i les coordinadores no està reglamentada a Catalunya, no es contempla cap estàndard de com ha de ser aquesta formació, i per tant l'exigència que diuen els i les promotores de la coordinació, es dilueix.

S'ha revelat com els i les coordinadores parentals, apliquen la ideologia de la falsa Síndrome d'Alienació Parental, tot i que sense nomenar-la. Tal com s'apuntava al títol del present treball, "continuïtats i ruptures", la coordinació parental esdevé una altra eina de la falsa SAP que lluny de trencar amb aquest fals constructe, continua reproduint tot un ventall d'estereotips de gènere i interseccionals sobre les dones que demanen accés a la justícia i protecció pels seus fills i filles davant les violències masclistes. Sota l'objectiu de restablir la relació paterno-filial, i disfressat d'aparent intervenció professional, s'ha detectat com els i les coordinadores fan ús de la teràpia de l'amenaça que defineix la falsa SAP, quan aquesta ha estat prohibida per l'article 26 de la *Ley Orgánica 8/2021 de protección integral a la infancia y a la adolescencia frente a la violencia* i a l'àmbit català ha estat considerat violència institucional per l'article 4rt. 6è

de la Llei 17/2020 de modificació de la Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista.

La invisibilitat de la violència masclista ha portat com a lògica la invisibilitat dels infants i adolescents com a víctimes, així com la inaplicació de les normes del nostre ordenament jurídic per a la seva protecció. En aquesta investigació s'ha comprovat com, sota el fals constructe del SAP, es vulnera el deure qualificat establert a la Llei 8/2021 de comunicar quan hi ha indicis de violències contra infants i adolescents, fet que obstaculitza la detecció i la investigació de les violències que pateixen.

La vulneració de drets fonamentals és dona també quan se justifica vulnerar el dret a ser escoltats i tinguts en compte als i les infants i adolescents, basant-se en arguments no desenvolupats ni provats, que els priva d'autonomia i dret de participació.

Al capdavant, darrere d'aquesta desprotecció dels i les infants i adolescents s'hi troba la ideologia patriarcal, masclista i adultocentrista defensada per instruments eficaços per a la seva perpetuació, com és la coordinació parental. En paraules de Rosa Cobo⁵⁵ "*los sistemas de dominación para perdurar tienen que gozar de amplios dispositivos de legitimación*".

D'altra banda, s'ha detectat un terror a perdre custòdies que s'ha instaurat en els cossos de les dones, ja que la coordinació parental lluny de protegir el dret superior dels infants, esdevé un mecanisme d'amenaça i sanció que garanteix el silenciament d'allò que expressen infants i adolescents. Al llarg de la investigació s'ha observat que es treballa en un context de por a parlar de les violències i els malestars de nenes i nens, perquè s'ha construït judicialment un terror a perdre custòdies.

Davant d'aquesta desprotecció, com ja apuntaven altres investigacions, s'ha evidenciat que les violències masclistes tenen un gran impacte sobre la salut dels i les infants i adolescents, fet que posa sobre la taula la necessitat d'erradicar aquesta figura, ja que la coordinació parental vulnera drets fonamentals sistemàticament i posa en risc dones, infants i adolescents.

S'ha revelat que les dones no tenen llibertat per decidir si volen o no fer una coordinació parental, sinó que estem davant d'una figura implícitament obligatòria, que es planteja com una suposada recomanació, però que en la pràctica la seva realització està subjecta a efectes jurídics, com perdre la custòdia dels seus fills i filles.

⁵⁵ Rosa Cobo (1995:12). Fundamentos del patriarcado moderno. Jean Jacques Rousseau. Madrid: Cátedra

Els fets evidencien que no es tracta de casos individuals, sinó que constitueixen un “síntoma” d’una deficiència estructural, una violència que no prové d’una decisió professional individual puntual, sinó que s’emmarca en una pràctica organitzativa avalada per l’Administració, una pràctica de violència institucional.

Alhora, davant d’aquest conjunt de vulneracions exercides a través de la figura de la coordinació parental, també hi ha un dèficit de denúncies per revictimització, per part dels serveis i recursos especialitzats, d’advocades del torn d’ofici, del Ministeri Públic, de jutges i jutgesses, de les mateixes dones, infants i adolescents, contra les coordinadores, que acaba enfortint la impunitat amb què actuen.

En definitiva, la investigació ha permès visibilitzar l’existència d’una dinàmica de funcionament per part dels i les coordinadores parentals segons la qual, quan les dones es divorcien i demanen accés a la justícia i protecció pels seus fills i filles davant de violències masclistes i/o sexuals, el sistema nega aquestes violències, sobre la base d’investigacions deficientes i acaba posant el focus en la mare, sotmetent-la a avaluacions esbiaixades que moltes vegades estan impregnades de la falsa SAP. Fruit d’aquestes esbiaixades avaluacions, s’acaba considerant a les mares no aptes per a tenir cura dels seus fills i filles i aquestes acaben perdent la custòdia, com s’ha observat amb el cas de la Silvia Aquiles.

La coordinació parental no serveix als drets de nens, nenes i adolescents, i a més és un espai de violències institucionals. És una figura innecessària, amb amplíssims poders en els procediments de família, que mai ha estat legislada pel poder legislatiu i que, per tant, no existeix normativa al respecte, i que en la seva actuació, acaba reproduint violència cap a mares, infants i adolescents, a través de l’aplicació de la falsa SAP.

Abans de concloure, m’agradaria deixar clar que no pretenc amb aquest treball generar més por cap a les mares, ans al contrari, la meua voluntat és visibilitzar la violència institucional que s’exerceix a través d’aquesta figura per a eliminar-la del sistema judicial, perquè ningú estigui unida violentament amb altra persona en nom de la justícia.

Bibliografía

Aguilera Rull, Ariadna (2012), “La actualidad del análisis feminista del derecho al hilo de pronunciamientos judiciales recientes”, Anales de la Cátedra Francisco Suárez,

Asociación de Mujeres Juristas Themis (2019). La respuesta judicial a la violencia sexual que sufren los niños y las niñas. Delegación de Gobierno contra la Violencia de Género. Disponible en https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/investigaciones/2020/respuesta_judicial.htm

Asociación de Mujeres Juristas Themis y Asociación de Psicología y Psicoterapia Feminista (2021). Segundo informe sobre coordinación de parentalidad. Perspectiva feminista jurídica y psicológica. Disponible en https://www.mujeresjuristasthemis.org/phocadownload/DEFINITIVO_SEGUNDO_INFO_RME_COPA_PERSPECTIVA_FEMINISTA_JURIDICA_PSICOLOGICA_08_03_2021.pdf

Ávila, Débora (et. al): Violencia institucional contra las madres y la infancia. Aplicación del falso síndrome de alienación parental en España, Ministeri d'Igualtat, 2023. [En línea] https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/investigaciones/2022/pdf/Violencia_institucional_madres_infancia_SAP.pdf

Bodelón, E. (2010). *La custodia compartida desde un análisis de género: estrategias machistas para invisibilizar las violencias en las rupturas familiares*. En Picontó Novales (comp.). *La custodia compartida a debate* (pp.131-154). Madrid: Dykinson

Bodelón, E. (2014). Violencia institucional y violencia de género. Anuales de la Cátedra Francisco Suárez. Granada,

Cabrera, Elena. (2019). “*La nueva figura del coordinadora parental en los divorcios depiarta objeccions feministes y adhesions en jueces*”. Eldiario.es. (en línea) : https://www.eldiario.es/nidos/coordinador-divorcios-objecciones-feministas-adhesiones_1_1393643.html

Calvo, M. y Picontó, T. (2017). *Introducción y perspectivas actuales de la Sociología Jurídica*. Barcelona: UOC

CEDAW (1979) Convención sobre la eliminación de todas las formas de discriminación contra la mujer. [En línea]. Disponible en: <https://www.ohchr.org/sp/hrbodies/cedaw/pages/cedawindex.aspx>

Cobo, R. (1995). Fundamentos del patriarcado moderno. Jean Jacques Rousseau. Madrid: Cátedra.

Cook, Rebecca, Cusack, Simone (2010), Estereotipos de género. Perspectivas legales transnacionales, Bogotá, Profamilia.

Directrices de buenas prácticas para el ejercicio de la coordinación de parentalidad. Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya, Disponible a: https://psiaracopc.cat/wp-content/uploads/2021/06/2020_ACTUALIZACION_DIRECTRICES_DEL_COPC_PARA_LA_COORDINACION_DE_PARENTALIDAD-1.pdf

Enquesta de Violència Masclista a Catalunya. Departament de la Generalitat. (2021). Disponible en: <https://govern.cat/govern/docs/2022/12/01/14/16/f4637d89-dc6d-4c48-90b8-fad5645d5a68.pdf>

Facio, A. (1999). Metodología para el análisis de género del fenómeno legal. En Fries y Facio (comp.). Género y derecho (pp. 71-103). Santiago de Chile: La Morada.

Fariña, F., Parada, V., Novo, M. y Seijo, M. (2017). *El Coordinador de Parentalidad: Un análisis de las resoluciones judiciales en España.* Acción Psicológica, 14(2), 157-170. (en línea): <http://dx.doi.org/10.5944/ap.14.1.21346>

González Prado, P. (2022). «Las violencias sexuales contra niñas, niños y adolescentes como situaciones de violencias machistas», en el monográfico Violencias machistas y políticas públicas: construyendo respuestas feministas e interseccionales de la Revista Ideas. Disponible en <https://revistaidées.cat/es/las-violencias-sexuales-contra-ninas-ninos-y-adolescentes-como-situaciones-de-violencias-machistas/>

L'abordatge de les violències sexuals a Catalunya, Part 1. Marc conceptual, elaborat pel Grup de Recerca Antígona i Creación Positiva, (2016) Disponible a: https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/vm_abordatge_violenciassexuals_1.pdf

Lizana, R. (2012). A mí también me duele. Niños y niñas víctimas de la violencia de género en la pareja. Barcelona: Gedisa.

Macroencuesta de violencia contra la mujer. (2019). Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género Ministeri d'Igualtat. Disponible en: https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/macroencuesta2015/pdf/Macroencuesta_2019_estudio_investigacion.pdf

Martín Palomo, María Teresa; Muñoz Terrón, José María. «Epistemología, metodología y métodos. ¿Qué herramientas para qué feminismo? Reflexiones a partir

del estudio del cuidado». Quaderns de psicologia. International journal of psychology, 2014, Vol. 16, n.º 1, pp. 35-44, [En línia] <https://raco.cat/index.php/QuadernsPsicologia/article/view/292560>

Parodi, Camila (2018) "*Hacia una justicia feminista, originaria, popular, comunitaria*". En: ros lux.org.br. Fundación Rosa Luxemburgo. [En línia] : <https://rosalux.org.br/es/hacia-una-justicia-feminista-originaria-popular-comunitaria/>

Patró, R. y Limiñana, R. (2005). Víctimas de violencia familiar: Consecuencias psicológicas en hijos de mujeres maltratadas. *Anales de Psicología*, 21, 11-17.

Piqué, María Luisa (2017) "*Revictimización, acceso a la justicia y violencia institucional*", en Di Corleto, Julieta (ed.): *Género y justicia penal*, Didot, Buenos Aires

Pitch, T. (2003). *Un derecho para dos*. (C. García Pascual, Trad.) Madrid: Trotta.

Reyes Cano, Paula. (2018) *Menores y violència de genero: Nuevos Paradigmas*, Tesis Doctoral. Universidad de Granada

Rosales, Manuel: *Documento base para el desarrollo de la coordinación de parentalidad. I forum de expertos para el desarrollo de la coordinación de parentalidad y la gestión de la alta conflictividad familia*. Universidad de Vigo, Santiago de Compostela, 2019. Disponible en <https://www.coppa.es/gestor/uploads/programas/DOCUMENTO-BASE-CP.pdf>

Walker, L. (2012). *El síndrome de la mujer maltratada*. (J. Castilla Plaza, Trad.) Bilbao: Desclée de Brouwer.

Artículos de prensa

Azzoui, Alaaddine: *Una síndrome sense base científica per desprestigiar a les mares*, *La Directa*, 30 de novembre de 2021. Recuperat de: <https://directa.cat/una-sindrome-sense-base-cientifica-per-desprestigiar-les-mares/>

Kohan, Marisa. "*La justícia suspendió las visitas a solo el 14% de padres maltratadores en 2022, pese a la ley de infancia*." *Público.es*. 10 de març de 2023. Disponible en: <https://www.publico.es/mujer/justicia-concedio-14-retirada-visitas-padres-maltratadores-2022-pesar-ley-infancia.html>

Piulachs, Mayte: *Una mare, víctima de violència institucional, s'enfronta a 5 anys de presó per sostracció dels dos fills*, *El Nacional*, 23 d'abril de 2023. Recuperat de: https://www.elnacional.cat/ca/societat/mare-victima-violencia-institucional-enfronta-5-anys-presos-sostraccio-fills_1005300_102.html

Plaza, Sara: Absuelven a una madre protectora del delito de sustracción de menores, El Salto, 30 de maig de 2023. Recuperat de: https://www.elsaltodiario.com/abusos-infancia/absuelven-una-madre-protectora-del-delito-sustraccion-menores?&utm_medium=social&utm_campaign=web&utm_source=twitter

Plaza, Sara: *El Supremo confirma el indulto de la expresidenta de Infancia Libre, María Sevilla, recurrido por su ex*, El Salto, 13 de juny de 2023. Recuperat de: <https://www.elsaltodiario.com/madres-protectoras/supremo-confirma-indulto-expresidenta-infancia-libre-maria-sevilla-recurrido-ex>

(2021) "Vox Majadahonda sale al paso de las informaciones del PSOE sobre el coordinador parental". lavozdelaa6. [En línia] : <https://lavozdelaa6.es/vox-majadahonda-sale-al-paso-de-las-informaciones-del-psoe-sobre-el-coordinador-parental/>

Referències Jurídiques

Llei 14/2010, de 27 de maig, de Drets i Oportunitats en la Infància i l'Adolescència

Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista

Llei 26/2015, del 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i adolescència

Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere

Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista

Llei 4/2015, del 27 d'abril, de L'Estatut de la víctima del delictes, en la seva exposició de motius

Llei Orgànica 8/2015, del 22 de juliol de modificació del sistema de protecció de la infància i l'adolescència

Llei Orgànica 8/2021, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència

Protocol Marc per una intervenció amb diligència deguda en situacions de violències masclistes, Generalitat de Catalunya, Departament d'Igualtat i Feminismes. (2022).

Annexos

Annex 1. Guió entrevista a mares a les qui se'ls hi ha aplicat la figura de la coordinació parental

Presentació: Bon dia, bona tarda, estem realitzant una enquesta per avaluar la figura del coordinador parental a Catalunya. L'informem que les dades que ens faciliti seran tractades sempre de manera anònima i només seran utilitzades amb finalitats estadístiques amb absoluta confidencialitat.

A vostè, en els últims anys, se li ha invitat a acceptar la designació del coordinador parental o se li ha imposat en alguna resolució judicial?

BLOC 01. DADES D'IDENTIFICACIÓ

Gènere

Edat

Lloc de residència?

I quina és la seva nacionalitat?

I quina és la seva activitat principal?

Aproximadament, quin és el seu nivell d'ingressos net mensual?

Nombre de fills/es en comú de la relació en què està separada/divorciada?

Quin és el sexe i edat dels fills/es que teniu en comú?

BLOC 02. ABANS DE LA SEPARACIÓ/ DIVORCI

Abans de la ruptura, considera que el pare es feia càrrec dels fills/es i atenia les seves necessitats?

2.1. Violència psicològica

Van haver-hi episodis de violència psicològica en la parella abans de la separació/divorci?

Quant de temps van durar aquests episodis de violència psicològica?

Alguna vegada, els fills/es estaven presents quan es produïen aquestes situacions?

Algun dels fills/es, va rebre directament violència psicològica?

2.2. Violència física

Van haver-hi episodis de violència física en la parella, abans de la separació/divorci?

Quant de temps van durar aquests episodis de violència física?

Alguna vegada, els fills/es han estat presents en els episodis de violència física?

Algun dels fills/es, va rebre directament violència física?

2.3. Violència sexual

Van haver-hi episodis d'abús o assetjament sexual cap als fills/es?

BLOC 03. DIVORCI

Quin tipus de custòdia teníeu/ va acordar en un moment inicial?

Van haver situacions de violència cap als fills/es en el règim de comunicacions i estances?

L'incompliment de visites es va produir per...?

BLOC 04. MOMENT DENÚNCIA (JUTJATS)

Tot seguit realitzarem unes preguntes sobre el procés que va tenir lloc en el moment en què es va denunciar l'incompliment de visites.

Quins serveis van intervenir en el procés?

Considera que els serveis, en general, van garantir els seus drets en la seva intervenció?

Es va sentir qüestionada o que posaven en dubte el seu relat?

Es va sentir que la feien reviure episodis traumàtics o de violència en relació amb la seva exparella?

I pel que fa als seus fills/es, creu que els serveis van garantir el dret a ser escoltats de nens, nenes, i adolescents?

Creu que van poder declarar lliurement sense sentir-se jutjats/des?

Creu que es va tenir en compte l'opinió dels seus fills/es a l'hora de prendre una decisió?

Se la va acusar de preocupació mòrbida/ desprogramació afectiva/ instrumentalització/ filtre parental (*gatekeeper*)?

Se la va amenaçar o se li va canviar la guàrdia i custòdia dels seus fills/es?

Alguna de les situacions de violència viscuda, cap a vostè o cap als fills/es, estava denunciada?

Es van tenir en compte les situacions de violència, denunciades o no, a l'hora d'emetre un judici o prendre una decisió?

BLOC 06. COORDINADOR PARENTAL

El coordinador parental, va ser sol·licitat per alguna de les parts?

Et van explicar el funcionament del servei i el compromís que adquiries abans de firmar el contracte de la coordinació parental?

Qui es va fer càrrec de les despeses?

S'ha sentit pressionada a actuar de determinada manera per part del coordinador/a parental?

S'ha sentit amenaçada pel que podria passar si no es resolía el conflicte?

Creu que el coordinador parental es basa en mirades estereotipades i mandats de gènere sobre la postura de la mare?

En benefici de qui creu que actua el coordinador parental?

Durant quant de temps va complir la coordinació parental?

Considera que els objectius que tenia per a vostè la coordinació parental s'han abastat/ s'estan abastant?

I en general, en una escala de 0 a 10, com valora l'actuació del coordinador parental?

Annex 2. Guió entrevista a juristes/ advocades

Bon dia/ bona tarda. Moltes gràcies per compartir els teus sabers amb nosaltres espero que sigui un intercanvi útil i agradable per totes dues parts. L'objectiu del meu treball és avaluar l'impacte que està tenint l'aplicació de la figura de la coordinació parental.

- En relació amb la teva activitat professional, has tractat casos on s'hagi aplicat la coordinació parental o els has viscut de prop? En què consisteix? A quin tipus de casos s'aplica?
- Com/qui s'activa? Qui avalua el risc de la dona/infants?
- Has detectat situacions en la que es vulneren els drets de les dones i dels seus fills i filles per l'aplicació de la figura de la Coordinació Parental? Quins?
- Es garanteix el dret de les parts en la seva intervenció? I el dret de nens, nenes i adolescents a ser escoltats?
- Consideres que es duen a terme processos de revictimització i/o violència institucional?
 - o Com identifiqués aquests processos? En què creus que es fonamenten?
- Consideres que existeixen prejudicis, relats i creences estereotipades vers les dones per part de les operadores jurídiques? Quines has pogut detectar i al voltant de quins aspectes?
- Quin impacte creus que tenen en les dones i en el desenvolupament del seu procés judicial? I en els fills i filles?
- Consideres que les operadores jurídiques estan sensibilitzades en l'àmbit de les violències masclistes?

- Quins són els drets i/o interessos que tutela aquesta figura?
- Qui són les persones que estan oferint aquest servei de coordinació parental? Són serveis públics? De quina disciplina venen? Amb quines entitats o postures ideològiques creus que tenen vinculació?
- En la teva experiència, has trobat que facin ús del SAP? O conceptes anàlogues a la SAP com preocupació mòrbida de les mares, influència marental, obstaculització marental o altres d'aquest estil?
- Perquè no s'utilitzen els PEF (Punts d'encontre familiar) o la Mediació?
- T'has trobat que s'hagi aplicat en casos on hi havia indicis de violència masclista? Com actuen?
- Creus que l'actuació del coordinador recolza la pressió exercida per la part del pare?
- Al llarg del procés, en la teva experiència, es donen amenaces sobre que passarà si no es resol el conflicte, cap a la mare, per part del/la coordinadora?
- Creus que es compleixen els objectius per als què va ser previst?
- Creus que el resultat queda prop o lluny de com li agradaria a les mares que fos la relació amb el pare de les criatures? I als infants i adolescents, creus que és la relació que voldrien tenir amb el seu pare?

- Consideres que des d'una lectura interseccional, biaixos com la classe social, nacionalitat, color de pell, influeixen a l'hora d'accedir al sistema judicial i a l'hora de trobar-se exposades a situacions de violència institucional i revictimització?
- Perquè creus que s'està aplicant més a Catalunya que a la resta de l'Estat Espanyol? En alguna zona en concret? Creus que hi ha algun interès concret?
- Quins jutjats has trobat que l'apliquin?
- Té a veure amb perspectives d'alguns jutges o jutgesses en particular?
- Si no podem confiar en el sistema institucional que tenim, i sabem que la falta de formació és molt gran, saps si s'està portant a terme alguna acció formativa?
- Que podem fer? Quines eines tenim per protegir-nos?
- Consideres important afegir alguna reflexió o informació més sobre l'impacte d'aquesta figura? Moltes gràcies.

Annex 3. Guió entrevista a una coordinadora parental

1. En quins casos has intervingut?
2. Quina era la situació/ conflicte?
3. Qui us contacta?
4. La manera de fer, la decidiu vosaltres? Us coordineu amb altres serveis?
5. Quin és l'objectiu?
6. S'acaba complint?
7. Si detecteu indicis de violència, que feu?
8. S'entrevisten els fills i filles? Amb quina presència?
9. Es té en compte el seu relat?
10. Quina duració té? Quan s'acaba?
11. Com és la formació? Hi ha alguna formació en matèria de gènere?
12. Es pot negar una de les parts a fer la coordinació parental, per temes econòmics per exemple? Com actueu en aquests casos?

Annex 4. Qüestionari a mares a les qui se'ls hi ha aplicat la figura d'ela coordinació parental

ENQUESTA D'AVALUACIÓ DE LA FIGURA DE LA COORDINACIÓ PARENTAL A CATALUNYA Proposta de Qüestionari Gener 2022

Presentació: Bon dia, bona tarda, estem realitzant una enquesta per avaluar la figura del coordinador parental a Catalunya. L'informem que les dades que ens faciliti seran tractades sempre de manera anònima i només seran utilitzades amb finalitats estadístiques amb absoluta confidencialitat. No li portarà més de 10 minuts. Moltes gràcies!

A vostè, en els últims anys, se li ha aplicat la coordinació parental en alguna resolució judicial?

Sí..... 1
No 2 (Fi entrevista)

BLOC 01. DADES SOCIODEMOGRÀFIQUES

En primer lloc, et realitzarem unes preguntes sobre les dades sociodemogràfiques.

Gènere

Home 1
Dona 2
Altres 3

Gènere de l'altre progenitor

Home 1
Dona 2
Altres 3

Edat (anotar acta i codificar)

Lloc de residència

Catalunya..... 1
Resta d'Espanya 2
Resta d'Europa 3
Resta del món 4

I quina es la seva nacionalitat?

Espanyola 1
Estrangera (anotar) 2

Nombre de fills/es en comú de la relació en que se li va aplicar la coordinació parental?

___ fills/es

Quin era el sexe i l'edat dels fills/es en el moment en que es va aplicar la coordinació?

1er fill/a: ___ anys
2on fill/a: ___ anys
3er fill/a: ___ anys
4rt fill/a: ___ anys

BLOC 02. ABANS DE LA SEPARACIÓ/ DIVORCI

En segon lloc, realitzarem unes preguntes per conèixer la situació que vivia amb la seva ex parella abans de la separació o divorci.

Abans de la separació/divorci, com era la seva relació amb els seus fills/es?

Molt bona1
Bona2
Dolenta3
Molt dolenta4
No contesta.....99

I com era la relació dels seus fills/es amb el seu pare?

Molt bona1
Bona2
Dolenta3
Molt dolenta4
No contesta.....99

2.1. Violència psicològica

Van haver-hi episodis de violència psicològica en la parella abans de la separació/divorci?

Sí..... 1
No..... 2
No contesta..... 99

(filtre) Quant de temps van durar aquests episodis de violència psicològica?

___ mesos i ___ anys

Els fills/es estaven presents quan es produïen situacions de violència psicològica?

Sí..... 1
No..... 2
No contesta..... 99

Algun dels fills/es, va rebre directament violència psicològica?

Sí..... 1
No..... 2
No contesta..... 99

2.2. Violència física

Van haver-hi episodis de violència física en la parella, abans de la separació/divorci?

Sí..... 1
No..... 2
No contesta..... 99

(filtre) Quant de temps van durar aquests episodis de violència física?

___ mesos i ___ anys

Alguna vegada, els fills/es han estat presents en els episodis de violència física?

Sí..... 1
No..... 2
No contesta..... 99

Algun dels fills/es, va rebre directament violència física?

Sí..... 1
No..... 2
No contesta..... 99

2.3. Violència sexual

Van haver-hi episodis d'abús o assetjament sexual cap als fills/es per part del pare?

Sí..... 1
No..... 2
No contesta..... 99

BLOC 03. RÈGIM DE VISITES

A continuació parlarem del règim de visites un cop divorciats/separats.

Quin tipus de custòdia teníeu en el moment en què es va aplicar la coordinació parental?

Exclusiva a favor de la mare	1
Exclusiva a favor del pare.....	2
Compartida	3
Separació dels fills i filles.....	4
Individual a compartida en un termini ...	5
Altres	95
No contesta.....	99

L'incompliment del règim de visites es va produir principalment per...?

Per rebuig del/la menor	1
Per canvi de domicili de la mare	2
Per canvi de domicili del pare	3
Altres	95
No hi va haver incompliment	98
No contesta.....	99

BLOC 04. MOMENT DENÚNCIA (JUTJATS)

Tot seguit realitzarem unes preguntes sobre el procés que va tenir lloc en el moment en que es va denunciar l'incompliment de visites.

Considera que els serveis que van intervenir en el procés li van garantir el dret a la seva intervenció?

Molt	1
Bastant	2
Poc	3
Gens	4
No contesta.....	99

Es va sentir qüestionada o que posaven en dubte el seu relat?

Molt	1
Bastant	2
Poc	3
Gens	4
No contesta.....	99

Es va sentir que la feien reviure episodis traumàtics o de violència en relació amb la seva exparella?

Molt	1
Bastant	2
Poc	3
Gens	4
No contesta.....	99

I pel que fa als seus fills/es, creu que els serveis van garantir el dret a ser escoltats de nens, nenes, i adolescents?

Molt	1
Bastant	2
Poc	3
Gens	4
No contesta.....	99

Creu que van poder declarar lliurement sense sentir-se jutjats/des?

Molt	1
Bastant	2
Poc	3
Gens	4
No contesta.....	99

Creu que es va tenir en compte l'opinió dels seus fills/es a l'hora de prendre una decisió?

Sí.....	1
No	2
No contesta.....	99

I la seva opinió, es va tenir en compte?

Sí.....	1
No	2
No contesta.....	99

Se la va acusar de preocupació mòrbida/ desprogramació afectiva/ instrumentalització/ filtre parental (gatekeeper)?

Sí.....	1
No	2
No contesta.....	99

Se la va amenaçar o se li va canviar la guàrdia i custòdia dels seus fills/es?

Sí, se'm va canviar la guàrdia i custòdia	1
Sí, se'm va amenaçar però no es va canviar	2
No.....	3
Altres (anotar)	95
No contesta.....	99

Alguna de les situacions de violència viscuda, cap a vostè o cap als fills/es, estava denunciada?

Sí, a la policia/ mossos d'esquadra	1
Sí, als jutjats	2
Sí, altres	3
No.....	4
No he viscut cap situació de violència ..	5
No contesta.....	99

(filtre excepte si P31=5) Es van tenir en compte les situacions de violència, denunciades o no, a l'hora d'emetre un judici o prendre una decisió?

Sí.....	1
No.....	2
No contesta.....	99

BLOC 06. COORDINADOR/A PARENTAL

I ja per acabar, li realitzarem unes preguntes sobre l'actuació del coordinador/a parental.

El coordinador parental, va ser sol·licitat per alguna de les parts?

Sí, per part del pare.....	1
Sí, per part de la mare	2
No, va ser una imposició per part de la justícia	3
No contesta.....	99

Li van explicar el funcionament del servei i el compromís que adquiries abans de firmar el contracte de la coordinació parental?

Sí.....	1
No.....	2
No contesta.....	99

Qui es va fer càrrec de les despeses?

Les parts (a mitges entre progenitors).....	1
L'administració de Justícia	2
Altres	95
No contesta.....	99

Es va sentir pressionada a actuar de determinada manera per part del coordinador/a parental?

Sí.....	1
No.....	2
No contesta.....	99

Es va sentir amenaçada pel que podria passar si no es resolía el conflicte?

Sí..... 1
No..... 2
No contesta.....99

En benefici de qui creu que actua el coordinador parental?

Dels infants i adolescents1
Del pare (progenitor no custodi).....2
De la mare3
Altres (anotar)4
No contesta.....99

Considera que els objectius que tenia la coordinació parental s'han abastat/ s'estan abastant?

Molt 1
Bastant 2
Poc 3
Gens 4
No contesta..... 99

I en general, en una escala de 0 a 10, com valora l'actuació del coordinador parental?

Ns/Nc

Moltes gràcies per la seva col·laboració!